

MARINEBLAD

NUMMER 2 | MAART 2014 | JAARGANG 124

UITGAVE VAN DE KONINKLIJKE VERENIGING VAN MARINEOFFICIEREN

- Bijzondere positie militair
- Nieuwe rol India in Azië
- Interview met dr. Raja Mohan
- Europese toekomst van defensie

KVMO

www.kvmo.nl

inhoud

4

8

16

22

Ook in dit Marineblad: Beschrijvingsbrief 2014

COLUMNS

- 3 **VOORZITTER KVMO**
- 14 **SERGEI BOEKE**
- 15 **KO COLIJN**

MENSEN

- 20 **MARINIERS EN GOLF**
Ed Waelpoel
- 22 **JONGEREN 10X**
Maarten Hartemink
- 27 **IN MEMORIAM**

ACTUEEL / KENNIS

- 4 **ARBEIDSVORWAARDEN**
Bijzondere positie militair
- 8 **ONTWIKKELINGEN AZIË**
Interview met dr. Raja Mohan
- 16 **OPINIE**
De Europese toekomst van onze defensie
- 23 **HISTORIE**
Wereldwijde ambities en Buitenlandse Zaken

VASTE RUBRIEKEN

- 11 **CARTOON**
- 11 **OPROEP**
- 12 **BOEKEN**
- 26 **KVMO ZAKEN**
Heildronk Koningsdag
- 27 **ACTIVITEITEN**
Afdelingen

COLOFON

MARINEBLAD
2 | MAART 2014

ISSN: 0025-3340

Hoofredactie:
KLZ ing. M.E.M. de Natris
Mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Eindredactie
Mw. drs. M.L.G. Lijmbach

Artikelencommissie
drs. A.A. Bon, LTZA 1 mr. M.D. Fink,
LTZT 1 F.G. Marx MSC, LTZSD 2 OC N. de Lange
Bc., LTZE 2 OC dr. ir. W.V. van Norden,
LTZ 2 OC drs. R.M. de Ruiter,
MAJMARNS R.A.J. de Wit

Medewerkers:
mw. drs. Z. Borgeld-Guman, mr. S. Boeke,
prof. dr. J. Colijn, KLZT H. Boomstra (cartoon)
MCD (foto's, tenzij anders vermeld)

Adres redactie
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
Tel. 070-383 95 04
marineblad@kvmo.nl
www.kvmo.nl

Vormgeving
Frank de Wit
Tel. 038-455 17 54

Drukwerk
EposPress
Postbus 1070
8001 BB Zwolle

Advertenties
070-383 95 04

Abonnementen
Voor leden van de KVMO is het Marineblad gratis. Informatie over het lidmaatschap van de KVMO staat op:
www.kvmo.nl/veelgestelde-vragen
Niet-leden betalen € 49,50 (NL) of € 69,50 (buitenland) per jaar.

Copyright Marineblad
Overname van artikelen is enkel toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie en onder uitdrukkelijke vermelding van de bron. Artikelen in het Marineblad vertolken niet noodzakelijk de visie van het hoofdbestuur van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren of van de redactie. De inhoud van artikelen blijft geheel voor verantwoording van de auteur(s). Richtlijnen voor het schrijven en aanleveren van artikelen zijn in te zien op www.kvmo.nl/marineblad.

Adreswijziging
Zo tijdig mogelijk schriftelijk doorgeven aan:
Secretariaat KVMO
Antwoordnummer 93244
2509 WB Den Haag
(geen postzegel nodig)
of secretariaat@kvmo.nl

Foto cover:
Vlissingen, 8 maart 2014. Het Joint Support Ship Zr. Ms. Karel Doorman wordt gedoopt door minister van Defensie Hennis-Plasschaert. (foto Keesnan Dogger, MCD)

MARC DE NATRIS, VOORZITTER KVMO

column

Op 8 maart jl. heeft minister Hennis-Plasschaert het *Joint Support Ship* Karel Doorman gedoopt. Met de Karel Doorman krijgt niet alleen de Koninklijke Marine maar de gehele krijgsmacht een uniek schip. Een schip dat niet alleen, zoals de onlangs uit de vaart genomen Zr. Ms. Zuiderkruis, bevoorradingsstaken kan uitvoeren maar óók gebruikt kan worden voor strategisch zeetransport van materieel en personeel, zelfs wanneer geen of beperkte havencapaciteiten aanwezig zijn. Daarnaast kan het ook worden ingezet voor *sea basing*: het vanuit zee langdurig ondersteunen van landoperaties. Een uniek schip dus, waarmee Nederland internationaal in het kader van *burden sharing* veel krediet kan opbouwen.

De komst van de Karel Doorman gaat echter gepaard met het afscheid van weer een schip: op het moment dat de Karel Doorman in dienst wordt gesteld zal het bevoorradingschip Zr. Ms. Amsterdam worden afgestoten. De Koninklijke Marine wordt steeds verder verkleind. Deze tendens staat haaks op mondiale ontwikkelingen; Rusland, China en India investeren aanzienlijk in hun marines. Wat betreft India: in het artikel 'De nieuwe rol van India in Azië' geeft dr. Raja Mohan aan dat de Indiase marine momenteel één van de grootste ter wereld is. De focus van India heeft zich van land naar zee verplaatst. Er is geïnvesteerd in kernonderzeeërs, aanvalsonderzeeboten en vliegdekschepen. Mohan geeft aan dat India graag wil samenwerken met andere 'middle powers' om grootmachten zoals China op afstand te kunnen houden.

Vooralsnog komt de Europese Unie hiervoor niet in aanmerking, aangezien het geen daadkrachtige defensie-eenheid is.

Het ontbreken van Europese daadkracht komt eveneens in het artikel 'De Europese toekomst van onze defensie' tot uiting. De Belgische professor Sven Biscop geeft aan dat de belangrijkste lacunes in het Europese arsenaal strategische *enablers* zijn. Omdat het verkrijgen van deze middelen de kritische 'massa' van de nationale defensiebudgetten ver overstijgt kan Europa deze middelen alleen maar verwerven als ze in gezamenlijkheid worden aangeschaft. Echter, defensiemiddelen in eigendom van de EU zijn vooralsnog een stap te ver voor het overgrote deel van de EU-landen.

Dat geldt vooralsnog ook voor het verhogen van de nationale defensiebudgetten. Op 4 maart jl. verwoordde EU-president Barroso in zijn speech 'Strengthening Europe security and defence sector' dat de versterking met minder budget dient te worden verkregen. Uit alles blijkt dat Europa haar vermoeide rug niet meer wil rechte en haar hoofd, met alle economische gevolgen van dien, in de schoot van de BRIC-landen legt.

Via India en Europa naar onze eigen defensie: in het openingsartikel 'Stand van zaken bijzondere positie van de militair' betoog ik dat de beperkingen als gevolg van deze bijzondere positie almaar toenemen, ten koste van de zogenaamde 'lusten'. Een zorgelijke ontwikkeling. Alleen dankzij de bijzondere positie is onze krijgsmacht betaalbaar en inzetbaar. Door militairen en hun thuisfront wordt de bijzondere positie veelal als normaal ervaren. Echter, deze is niet normaal en het zou goed zijn als het bewustzijn hiervan vergroot zou kunnen worden. Ik verwijs u ook graag naar het Prodef-bulletin waar, in een ander artikel over de bijzondere positie, wordt ingegaan op de militaire inzet tijdens de nucleaire top (NSS) in Den Haag.

Algemene Vergadering: 24 juni 2014

In tegenstelling tot eerder berichtgeving wordt de 100ste AV KVMO op 24 juni gehouden. De locatie blijft het KIM in Den Helder. Ik hoop u dan te ontmoeten! <

Stand van zaken

Bijzondere positie van de militair

Eind 1999 hield toenmalig staatssecretaris van Defensie Van Hoof een gedenkwaardige toespraak voor de Militair Rechtelijke Vereniging over de bijzondere positie van de militair. Zijn eindconclusie luidde: 'De militair is [dus] normaal maar daarboven is hij bijzonder. We moeten op basis van het bijzondere karakter van de militair niet te verdedigend en terughoudend doen met betrekking tot de normale benadering. Met andere woorden: normaliseren waar dat kan. Het betekent ook de huidige situatie niet te verdedigen met onterechte verwijzingen naar bestaande collectieve regelingen maar aan te passen aan de moderne maatschappelijke ontwikkelingen. Juist tegen deze achtergrond van normalisering en die maatschappelijke ontwikkeling kan het bijzondere in de positie van de militair worden herkend en erkend.'

Deze conclusie past in de bredere discussie over de 'normalisering' van de rechtspositie van de ambtenaar in het algemeen. Een discussie die nu langzaam tot een eind lijkt te komen. In dit artikel zal nader worden ingegaan op de laatste stand van zaken rondom de normalisatie, hoe de positie van de militair hierin past en wat het standpunt van de GOV|MHB hierin is.

Wet Normalisatie rechtspositie ambtenaren

Eind 2010 is door de Kamerleden Koser Kaya en Van Hijum 'een voorstel van wet tot wijziging van de Ambtenarenwet en enige andere wetten in verband met het in overeenstemming brengen van de rechtspositie van ambtenaren met die van werknemers met een arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht (Wet Normalisering rechtspositie ambtenaren)' ingediend.

Het wetsvoorstel regelt dat de ambtenaren dezelfde rechten en plichten krijgen als de werknemers in het bedrijfsleven. Het voorstel heeft tot doel de ambtenarenstatus voor ambtenaren af te schaffen, zodat zij worden 'genormaliseerd'. De 'privileges' die ambtenaren hebben worden hen ontnomen. Het betreft dan voornamelijk de bovenwettelijke trajecten, zoals ontslagrecht, arbeidsongeschiktheid enz.. Het kabinet en de Tweede Kamer denken met deze maatregel aanzienlijk geld te kunnen besparen.

Drie jaar later, na vele amendementen en na verschillende dagen over de ambtenarenstatus te hebben vergaderd, heeft op 4 februari jl. een ruime meerderheid in de Tweede Kamer ingestemd met het wetsvoorstel. Dit

ondanks herhaalde waarschuwingen van de Centrales van Overheidspersoneel dat verantwoordelijk minister Plasterk zich niet aan de Ambtenarenwet houdt: hij heeft namelijk nimmer overleg met hen gevoerd over de opheffing van de ambtenarenstatus.

Het ligt in de lijn der verwachting dat ook de Eerste Kamer zal instemmen met de afschaffing, tenzij een rechter daar 'een stokje voor steekt', wat ik overigens niet verwacht. Ervan uitgaand dat dit niet gebeurt zal medio 2016/2017 het afschaffen van de ambtenarenstatus voor het overgrote deel van de ambtenaren een feit zijn.

Uitzonderingen

Het wetsvoorstel en de aangenomen amendementen sluiten een aantal groepen ambtenaren uit van de normalisatie. Het betreft hier het politiepersoneel, de rechtelijke macht, hoge colleges van staat, bestuurders van zelfstandige bestuursorganen en het defensiepersoneel.

Voor militairen was vanaf het begin al duidelijk dat zij de ambtenarenstatus zouden behouden, vanwege hun bijzondere positie (zie ook hieronder). Dat ook het burgerpersoneel van Defensie de ambtenarenstatus heeft behouden komt mede door het feit dat ook hun werkzaamheden essentieel kunnen zijn voor de operationele inzet van de militair. Daarnaast is het uit praktisch oogpunt wel zo werkzaam dat alle medewerkers binnen hetzelfde departement onder dezelfde 'cao' blijven vallen. Dit moet echter nog wel worden geborgd. De oplossing hiervoor lijkt te worden gevonden door middel van een wijziging van de Militaire Ambtenaren Wet (MAW).

De bijzondere positie van de militair

Bij Defensie wordt de ambtenarenstatus van al het personeel voortaan in de MAW geborgd. Tot op heden was hierin alleen de bijzondere rechtsverhouding tussen de staat en de militair vastgelegd. Hoewel nu dus ook het burgerpersoneel bij Defensie door een nieuw artikel in de MAW wordt opgenomen, blijven de daarin opgenomen beperkingen en verplichtingen (vooralsnog?) alleen gelden voor militairen.

De toekomstvisie van voormalig staatssecretaris Van Hoof ten spijt is sinds 1999 het aantal artikelen, en daarmee het aantal beperkingen en verplichtingen voor de militair, in de MAW alleen maar toegenomen. Steeds vaker wordt via de MAW de militair uitgezonderd van

Steeds vaker wordt de militair uitgezonderd van grondrechten of algemene regelgeving

grondrechten of algemene regelgeving. Daarbij kent ook algemene wetgeving in een aantal gevallen een specifieke uitzondering voor militairen. Enkele voorbeelden:

- *De drugs- en alcoholtest.*
In het kader van het drugs- en alcoholbeleid van Defensie is in 2008 in de MAW de urinetest opgenomen. De verplichting mee te werken aan het ondergaan van een urinetest is feitelijk in strijd met de Grondwet. Het maakt een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer en de onaantastbaarheid van het lichaam.
- *Het Flexibel Personeelssysteem (FPS).*
Op 1 januari 2008 is het FPS bij Defensie ingevoerd. Het is onder andere 'flexibel' in die zin dat het ontslagrecht van de militair met een FPS-aanstelling wordt aangepast. De werkgever kan van een goed functionerende medewerker in de onderbouw (afhankelijk van looptijd in rang) afscheid nemen, zonder dat hier een (lastige) ontslagprocedure aan te pas komt. Dit systeem is uniek in Nederland!
- *Het afwijzen van een verzoek om ontslag.*
In 2008 zijn in de MAW vijf omstandigheden opgenomen waaronder een verzoek om ontslag kan worden afgewezen. Zo zal een verzoek om ontslag binnen de termijn dat de militair aan een uitzending deelneemt, dan wel een militair die hiervoor is aangewezen en zich binnen de periode van drie maanden van de vermoedelijke datum van uitzending bevindt, worden afgewezen.
- *Arbeidstijdenwet niet van toepassing.*
In artikel 2:4 van de Arbeidstijdenwet (ATW) is bepaald dat in een aantal situaties deze wet niet van toepassing is op het defensiepersoneel. Het betreft operationele inzet zoals varen, vliegen en oefenen inclusief aangelegenheden die hierop rechtstreeks betrekking hebben. Daarnaast kan de minister in een aantal andere gevallen ook gebruik maken van deze mogelijkheid (bijvoorbeeld de inzet van militairen tijdens Nucleaire Top in Den Haag).

De via de MAW opgelegde beperkingen en verplichtingen, alsmede de uitzonderingen die in algemene wetten worden gemaakt voor de militair, maken dat de 'werknemer' militair in Nederland een bijzondere positie bekleedt.

Goudgerand of koperbeslag?

In het afgelopen jaar is in de Tweede Kamer vaak gedebatteerd over de bijzondere positie van de militair. Deze debatten hebben tot op heden voor de militair, maar ook voor Defensie, weinig opgeleverd. De discussie gaat inhoudelijk namelijk niet over de bijzondere positie van de militair, maar is volledig gericht op financieel gewin.

(foto: Jan-Kees de Meester, MCD)

Het gaat over de schijnbaar ‘goudgerande’ secundaire arbeidsvoorwaarden van de militair, zoals zou blijken uit een Inventariserend Beleidsonderzoek ‘Secundaire arbeidsvoorwaarden in de publieke sector’ (2012). Uit dit ‘onderzoek’ blijkt dat de totale kosten van de secundaire arbeidsvoorwaarden bij Defensie in procenten (40,8%) een veelvoud is van hetgeen in andere overheidssectoren wordt gemeten.

Gemakshalve wordt dit hoge percentage in het rapport niet onderbouwd, terwijl dit eenvoudig had gekund. Die 40,8% heeft namelijk alles te maken met de bijzondere positie van de militair. Zo heeft Defensie bijvoorbeeld veel interne opleidingen, het vak van militair valt immers in de burgermaatschappij niet te leren. Deze onvermijdbare bedrijfsvoering kosten zijn als secundaire arbeidsvoorwaarden meegenomen in die 40,8 %. En om de inzetbaarheid te garanderen dienen militairen veel te vliegen/varen/oefenen (24/7!), tegen – overigens – een zeer beperkte vergoeding. Zoals o.a.

Het wordt hoog tijd dat Defensie een bewustwordingsoffensief start richting de politiek en ambtenarij

ook blijkt in het artikel in het Prodef-bulletin van deze maand over de steunverlening aan de nucleaire top. Ook deze expliciet lage vergoedingen worden niet als kosten van de specifieke bedrijfsvoering van Defensie gezien maar eveneens toegerekend aan de secundaire arbeidsvoorwaarden. Daarnaast zitten veel militairen intern of reizen een aanzienlijke afstand in het kader van hun woon- werkverkeer omdat ze om de paar jaar worden overgeplaatst. Kazernes staan om moverende redenen niet in de dichtstbevolkte gebieden in Nederland. Ook hier weer hetzelfde verhaal. Niet in de laatste plaats spelen ook de kosten van de Uitkeringswet Gewezen Militairen hier een rol (waarover hieronder meer). De secundaire arbeidsvoorwaarden zijn juist verre van goudgerand. Ze zijn veelal een geringe compensatie voor hetgeen de militair vanuit zijn bijzondere positie moet laten dan wel geen recht op heeft. Als Defensie haar militair meer dan marktconform zou compenseren zou er sprake zijn van goudgerand. Maar daar Defensie niet eens marktconform compenseert is er dus sprake van hooguit koperbeslag.

Bewustzijn

De afgelopen jaren blijkt steeds vaker dat in algemene wetgevingstrajecten geen rekening wordt gehouden met de bijzondere positie van de militair, zoals deze is opgenomen in de MAW. Een recent voorbeeld hiervan is de Wet Uniformering Loonbegrip (WUL). In de MAW is opgenomen dat de militair niet onder de Zorgverzekeringswet (ZVW) valt omdat Defensie, vanwege de permanente inzetbaarheid van de militair, specifieke eisen stelt aan de gezondheid van deze militair. Daarom heeft Defensie voor haar militairen een eigen zorgstelsel. Wijzigingen die van toepassing zijn op de ZVW zouden dan ook geen invloed mogen hebben op de rechtspositie

van de militair. De invoering van de WUL deed dat echter wel.

Een ander voorbeeld is de uitkering op grond van de Uitkeringswet Gewezen Militairen (UKW), na het vervroegd uitreden van de militair. Ook dit vervroegd uitreden is in de MAW opgenomen. Hoewel Defensie dus uitvoering geeft aan een tweetal wetten, moet Defensie vanwege een andere wet jaarlijks een boete (140M€ per jaar) aan de minister van Financiën betalen, omdat militairen vervroegd uitreden. Hetzelfde geldt voor het AOW-gat. De conform de MAW uitgetreden militair wordt, omdat zijn UKW-uitkering op zijn 65ste stopt, vervolgens geconfronteerd met een AOW-gat, omdat deze voor de AOW-datum, met een UKW-uitkering, is gestopt met werken.

Enkele voorbeelden waaruit blijkt dat de linkerhand in de Tweede Kamer niet weet wat de rechterhand doet. Het algemene bewustzijn dat de militair ten opzichte van andere werknemers in Nederland een bijzondere positie inneemt is niet bekend of wordt gemakshalve in het kader van het kabinetsbeleid (bijv. WUL) simpelweg genegeerd.

Zoet en zuur

De MAW draagt er mede zorg voor dat Defensie voor Nederland haar taken tegen betrekkelijk lage kosten kan blijven uitvoeren en daarmee betaalbaar is. In de MAW worden namelijk een aantal beperkingen opgelegd aan de militair. Beperkingen die alleen van toepassing zijn op de militair, zoals het afstaan van bepaalde grondrechten. Hiervoor krijgt de militair, zoals eerder aangegeven, maar een zeer beperkte of zelfs helemaal geen (financiële) genoegdoening.

Op het moment dat de militair hier een marktconforme vergoeding voor zou krijgen zou Defensie in de huidige vorm niet meer betaalbaar zijn. Ik geef twee voorbeelden. Zo zou de militair bij een half jaar uitzending een half jaar verlof krijgen (1:1 conform koopvaardij en *off shore*). Een ander voorbeeld is een situatie waarin de Arbeidstijdenwet niet van toepassing is. De militair krijgt nu een zeer goedkope afkoop van de extra uren, terwijl hij in een marktconforme situatie juist een aanzienlijke bonus zou ontvangen voor de uren dat hij overwerkt (zie ook het artikel over de nucleaire top in het Prodef-bulletin).

De balans tussen zoet en zuur is dan ook zeer fragiel. Menig zoet is ten gevolge van jarenlange bezuinigingen verdampt (baan voor het leven, carrièremogelijkheden, leeftijdsontslag verhoogd, etc.). Dit maakt het militaire beroep steeds minder aantrekkelijk. Samen met de politici moeten we er voor waken dat deze fragiele balans niet doorslaat naar een ‘financiële normalisering’ van de militair. Een financiële normalisering waarbij de militair wordt gelijk gesteld aan een normale werknemer. Dit zal namelijk desastreus uitpakken voor Defensie: of Defensie wordt onbetaalbaar daar er marktconform moeten worden gecompenseerd of het militaire beroep wordt zo onaantrekkelijk dat nagenoeg niemand meer geïnteresseerd is in een (langdurige) carrière bij Defensie.

Op het moment dat de militair een marktconforme vergoeding zou krijgen voor iedere keer dat de Arbeidstijdenwet niet van toepassing is, zoals tijdens uitzending en oefening, zou Defensie in de huidige vorm niet meer betaalbaar zijn. (foto: Henry Westendorp, MCD)

Draagvlak vraagt aandacht

Zoals hier boven al is aangegeven hebben de woorden van voormalig staatssecretaris Van Hoof in 1999, ‘normaliseren waar dat kan’, geen gevolg gekregen. Integendeel, de bijzondere positie van de militair is alleen maar verder uitgebreid.

Veel militairen zijn zich niet bewust van de bijzondere positie die zij innemen ten opzichte van de andere werknemers in Nederland. Zij hebben gekozen voor dit beroep en dus ook voor het 24/7 beschikbaar zijn voor Nederland en de Nederlanders. Toch zou het heel goed zijn als militairen zich wel bewust zouden zijn van hun bijzondere positie, die veel verder gaat dan de vaak aangehaalde secundaire arbeidsvoorwaarden. En hier komt het maatschappelijk draagvlak om de hoek kijken.

De redenatie is niet moeilijk: als de militair zich al niet van bewust is van zijn bijzondere positie dan kan niet verwacht worden dat een politicus of beleidsambtenaar op een ander ministerie zich daar wel bewust van is (op de hoogte is). Laat staan de gemiddelde Nederlander. Deze onwetendheid heeft tot gevolg dat sommige ‘privileges’ van de militair door de Nederlandse burger als bovenmatig worden gezien, hetgeen weer zijn weerslag kan hebben op het maatschappelijk draagvlak van Defensie.

Het wordt daarom hoog tijd dat Defensie een bewustwordingsoffensief start richting de politiek en ambtenarij. Niet alleen de leden van de Vaste Commissie

Defensie van de Tweede Kamer moeten nader worden geïnformeerd over de bijzondere positie van de militair maar ook de overige politici en de beleidsmakers op de andere ministeries.

De GOV|MHB is er van overtuigd dat vergroting van het bewustzijn van de bijzondere positie van de militair zal leiden tot meer begrip van politiek, ambtenarij en burgers. Dit zal niet alleen het draagvlak van Defensie ten goede komen maar ook het besef bij de Nederlanders dat het militaire beroep iets is waar je voor kiest maar waar je ook een groot aantal grondrechten voor moet laten.

Tot slot

De GOV|MHB staat volledig achter het besluit van de Tweede Kamer om het defensiepersoneel de ambtenarenstatus te laten behouden. In dit artikel is stilgestaan bij het feit dat het militaire personeel niet ‘normaal’ is: het heeft een bijzondere positie.

De GOV|MHB wil graag meedenken over het moderniseren van de arbeidsvoorwaarden van de militair: “De agenda van de Toekomst”. De basis moet dan wel de bijzondere positie van de militair zijn. Het kan immers niet zo zijn dat ‘bijzonder’ alleen maar in het nadeel van de militair en zijn naasten uitvalt.

KLTZ ing. M.E.M. (Marc) de Natris is duovoorzitter van de GOV|MHB, tevens voorzitter van de KVMO. De KVMO en de NOV vormen samen met de burgervereniging MHB en de KVNRO de GOV|MHB.

Interview met dr. Raja Mohan

De nieuwe rol van India in Azië

Dr. C. Raja Mohan is een van de meest vooraanstaande strategische denkers van India, regeringsadviseur en veel gelezen commentator op buitenlands- en defensiegebied. Hij studeerde kernfysica, heeft een Ph.D. in Internationale Betrekkingen en is verbonden aan de Indiase Observer Research Foundation en diverse buitenlandse universiteiten en denktanks.

Mohan heeft meerdere publicaties op zijn naam staan, waaronder *Crossing the Rubicon: The Shaping of India's New Foreign Policy* (2004); *Impossible Allies: Nuclear India, United States and the Global Order* (2006) en *Samudra Manthan: Sino-Indian Rivalry in the Indo-Pacific* (2012). In januari 2014 verzorgde Mohan een Studium Generale lezing aan het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM). Het Marineblad interviewde hem over de nieuwe rol van India in het snel veranderende Azië.

Wat zijn de belangrijkste ontwikkelingen op dit moment in Azië?

'Momenteel vindt er door de sterke economische groei in Azië een machtsverschuiving plaats van het Westen naar het Oosten. Die verschuiving vormt een grote uitdaging voor de landen van Azië, met name voor India, omdat het een veel actievere buitenlandse politiek vereist. Voorts wordt overal nagedacht over de opkomst van China en gaan steeds meer Aziatische landen samenwerken, met name op veiligheidsgebied. India reageert op de

ontwikkelingen door de marine sterk uit te breiden en samenwerking te zoeken met andere staten in de regio en daarbuiten. India kan een *Middle Power* worden die samen met andere staten een belangrijke rol kan spelen in de wereld: een *swing state* in het internationale systeem.

De afgelopen vijfhonderd jaar zijn de zeeën gedomineerd door het Westen en was Azië slechts een deel van het Westerse aandachtsgebied. Azië bestaat voor een groot deel uit water en heeft een enorme kustlijn, maar is er niet in geslaagd een eigen maritiem postuur op te bouwen.

In de nabije toekomst zal Azië steeds meer zijn eigen script gaan schrijven. Mogelijk zal de regio een ontwikkeling laten zien als toen Holland opkwam en de Spaanse en Portugese mercantiele politiek werd vervangen door de Nederlandse globale visie op macht en economie. Daarbij moet vooral gedacht worden aan ideeën van de jurist Hugo de Groot, die de regels omtrent de vrije zee definieerde. De zee zal dus de komende tijd belangrijker worden voor Azië. Maar het continent is verdeeld en bestaande onderlinge verhoudingen staan ook onder spanning, denk aan Japan en China, die ruziën over eilandjes in de Oost-Chinese zee. Ook de relatie tussen China en India is aan het schuiven. Beide landen behoren tot de oudste continue beschavingen op aarde en daarom zal de draai richting de zee, die India en China doormaken, grote gevolgen hebben. Het gevolg is dat grote marines gestalte krijgen in Azië, terwijl Westerse marines steeds kleiner worden.'

Wat is de erfenis van Partition en de Non Aligned Movement?

'Na de onafhankelijkheid van het Indiase subcontinent in 1947 van Groot-Brittannië werden twee nieuwe staten gevormd, India en Pakistan. De vijandigheid tussen New Delhi en Islamabad en de interne spanningen tussen West- en Oost-Pakistan (Bangladesh) zorgden jarenlang voor grote problemen. Pakistan werd in 1971 opnieuw verdeeld met de afscheiding van Bangladesh als onafhankelijke staat. Ondertussen zijn de problemen met de buurlanden, niet alleen Pakistan, redelijk opgelost. De relatie met Pakistan is, ondanks vier oorlogen, nu veel beter. Er zijn veel handelscontacten en politiek overleg, maar er is ook nog een aanzienlijke terreurdreiging, zoals in 2008 tijdens de aanslagen in Mumbai bleek.

India koos tijdens de Koude Oorlog met andere niet-gebonden staten voor de *Non-Aligned Movement* (NAM) om zo gevrijwaard te blijven van de invloed van de grootmachten. Dit leidde tevens tot een naar binnen gerichte politiek. De keuze voor de NAM betekende

bewust weinig contacten met de VS en het Westen, ook omdat de VS Pakistan politiek en militair steunde. India koos voor de Sovjet-Unie als leverancier van wapens en techniek. Economisch betekende de keuze voor de NAM meer eigen productie en een gesloten Indiase markt.'

Welke nieuwe keuzes maakte India in de jaren '90?

'Na de Koude Oorlog viel de druk van de grootmachten weg en kreeg India meer oog voor de eigen regio, voor een nieuwe Indiase positie in Azië. In 1992 koos New Delhi voor de *Look East Policy*: het hervinden van een plaats in de eigen regio, waarbij verder werd gekeken dan Pakistan en de NAM. Dat was zowel een plan van de elite als van een groot deel van de middenklasse, die in de afgelopen periode van toegenomen liberalisatie in India had gezien wat economisch en politiek mogelijk was. In Singapore, Hongkong, Taiwan en Zuid-Korea waren de sterk gestegen welvaart en maatschappelijke veranderingen al jaren zichtbaar en India wilde nu ook mee in de vaart der volkeren.

Binnen India waren steeds meer mensen zich bewust van de omgeving, onder andere door de Indiase militaire interventies in de burgeroorlog in Sri Lanka en ter voorkoming van een coup in de Malediven in de late jaren '80. Anderen herinnerden zich de activiteiten van de eerste premier Jawaharlal Nehru, die in de jaren '50 streefde naar samenwerking en zelfs gezamenlijke

In de nabije toekomst zal Azië steeds meer zijn eigen script gaan schrijven

defensieproductie met Indonesië en Birma. Het werd dus steeds noodzakelijker om de relaties met de eigen regio nieuwe vorm te geven; de niet-gebonden afzijdigheid van de Koude Oorlog was ingehaald door de nieuwe werkelijkheid van het zoeken naar nieuwe partners.'

Wat voor marine staat India voor ogen?

'Sinds onafhankelijkheid van het Britse imperium is India langzaam gegroeid tot een regionale grootmacht. De Indiase marine is momenteel dan ook een van de grootste ter wereld. India heeft een marine sinds 1612, toen de *English East India Company* de *Bombay Marine* opzette, een macht die in de koloniale tijd regionaal voor veiligheid op zee zorgde. De Indiase vloot groeit momenteel enorm snel met kernonderzeeboten, geleasde Russische aanvalsonderzeeboten en drie vliegdekschepen in de komende twintig jaar.

De voornaamste taak van de marine in de toekomst zal zijn om een balans te vinden tegenover de opkomende (maritieme) macht van China. Er wordt gezegd dat de opkomst van China gewoon geaccepteerd moet worden, maar dat is voor India en andere staten niet acceptabel. Ook een coalitie van de VS en China, een nieuwe G-2, is dat niet. Wegduiken onder de invloedssfeer van een van deze twee landen is ook geen optie en het is illusoir te denken dat een concert van machten of een collectief

India heeft aspiraties om zich te ontwikkelen tot een echte Middle Power in de regio

De vliegdekschepen INS Vikramaditya en Viraat van de Indiase marine. (foto: www.indiannavy.nic.in)

veiligheidsstelsel Azië vreedzaam kan houden. Om de macht van China te temperen is het nodig een 'balancing coalitie' op te zetten met andere *Middle Powers*, inclusief Europeanen. Het centrale begrip moet *balancing* zijn - het samenwerken met andere staten om een grootmacht op afstand te kunnen houden - en niet *containment* - het actief beperken van de macht van die grootmacht - want dat is niet mogelijk. Daarom moet de samenwerking tussen enerzijds India en anderzijds Indonesië, Japan en de Verenigde Staten sterker worden. Hoewel de Europese Unie op zich een goede partner voor India zou zijn, is de EU op dit moment nog niet voldoende een daadkrachtige eenheid op defensiegebied om als partner van India te kunnen optreden. Desalniettemin zou het goed zijn als India meer met Nederland gaat samenwerken, onder meer bij het beveiligen van internationale wateren.'

Wat voor gevolg heeft de nieuwe Indiase buitenlandse politiek voor de marine?

'India heeft aspiraties om zich te ontwikkelen tot een echte *Middle Power* in de regio en daarbij hoort een sterke marine. India is een niet-Westerse democratie waar burgerschap abstract en niet op basis van etniciteit is vormgegeven. New Delhi omarmt democratische waarden en geeft die vorm in de politiek van alledag. Dat is niet altijd eenvoudig in een zo groot en etnisch divers land. Om de globale Indiase belangen te verdedigen en handel

met de rest van de wereld te regelen is het van belang dat India toegang houdt tot de open zee en in staat is om militaire macht elders uit te oefenen (*Power Projection*). Bij de nieuwe waardering voor de open zee hoort ook een afwijzing van de territoriale claims die steeds meer Aziatische landen leggen op eilanden en stukken zee.

Bij een dergelijke strategische verandering hoort ook een aanpassing van de nationale strategie, die van een landfocus naar een zeefocus moet gaan. Dat vereist grote mentale aanpassingen omdat de Indiase maritieme strategie sinds de onafhankelijkheid traditioneel uitging van *sea denial*. Mogelijk zal een toekomstige wending richting *power projection* een beweging richting *sea control* laten zien. Bij een dergelijke beweging hoort ook een bewustwording omtrent het belang van (handels-)verdragen met andere staten. Ook hier moet de mantra van de niet-gebondenheid plaats maken voor een nieuwe bereidheid om met anderen samen te werken. De Indiase marine is het aangewezen krijgsmachtdeel om die contacten aan te gaan. Als marine moet de Indian Navy daarom ook bij zichzelf te rade gaan en bedenken wat het andere mensen te bieden heeft. Samenwerking met Europa kan hierbij zeker helpen.'

Oproep!

Het smeltende ijs van de Noordpool, de exploitatie van schaliegas, de vergroting van het Panamakanaal, de verkleining van Westerse oorlogsvloten en maritieme expansie in het Verre Oosten. Het zijn enkele van de vele internationale bewegingen op maritiem gebied. En er zijn er nog veel meer.

De redactie van het Marineblad roept haar lezers op mee te denken over maritiem-strategische trends en ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de toekomstige samenstelling en taken van de Koninklijke marine.

Welke trends en ontwikkelingen zijn wat u betreft van belang voor de toekomst van de krijgsmacht en de KM in het bijzonder en waarom?

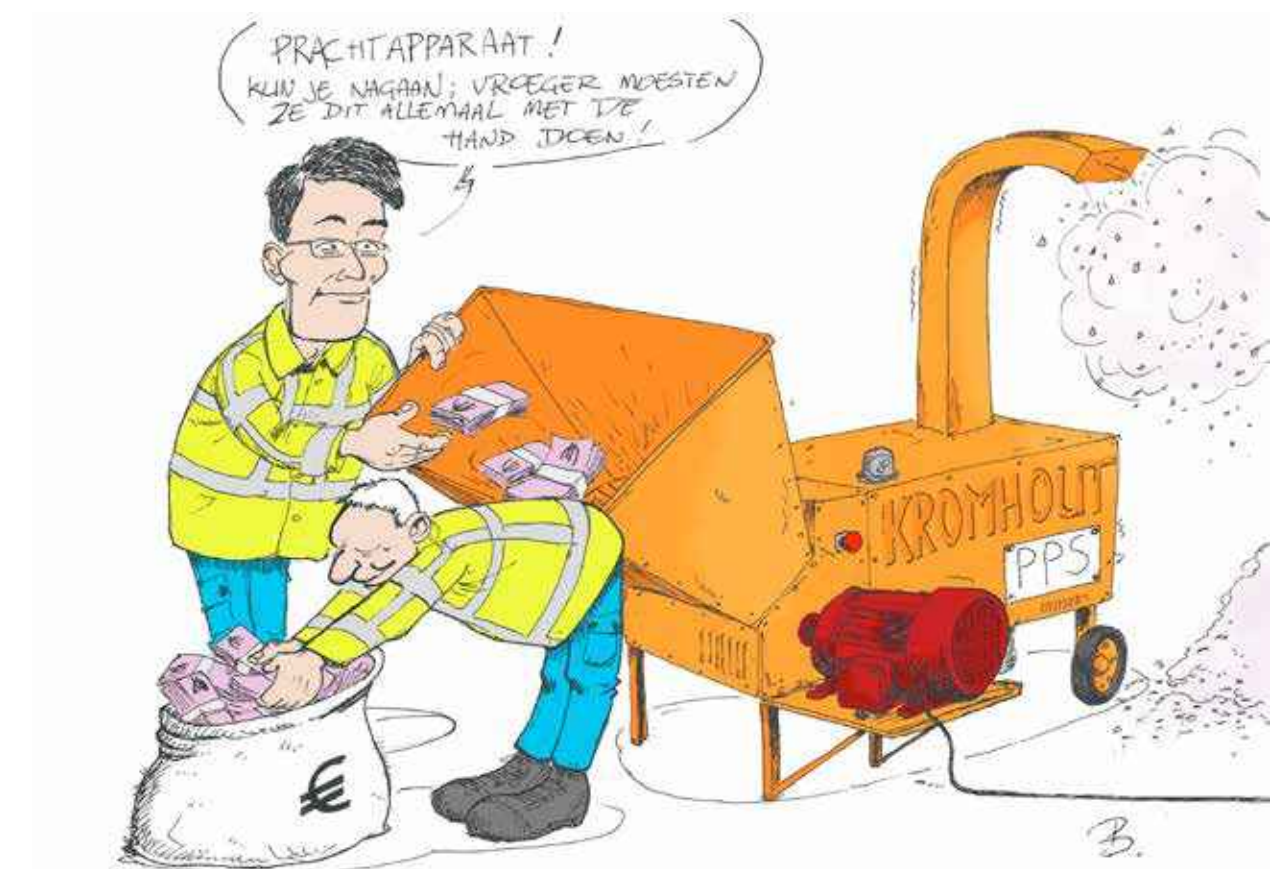
Help onze minister van Defensie met haar visie en schrijf een essay, opiniestuk of doorwrocht artikel over trends en ontwikkelingen die de toekomst van de Koninklijke Marine mede zullen bepalen!

Het is geen wedstrijd, er zijn geen prijzen, wel draagt u bij aan het noodzakelijke debat over de toekomst van de krijgsmacht/KM. De redactie selecteert de beste, meest opvallende en/of tot de verbeelding sprekende bijdragen, die dit jaar zullen worden gepubliceerd in het Marineblad.

Richtlijnen

- Deelname staat open voor iedereen (militair en burger, binnen en buiten Defensie)
- Maximaal 2.500 woorden (incl. titel, tussenkoppen en ev. eindnoten)
- Voorzie uw bijdrage van uw naam, rang en/of titel, functie en contactgegevens
- De vergoeding bedraagt €25,00 per gedrukte pagina
- Deadline: januari-december 2014, oftewel, die bepaalt u zelf
- Aanleveren bij marineblad@kvmo.nl

CARTOON

Commando DienstenCentra
Ministerie van Defensie

Masteropleiding Military Strategic Studies

De Faculteit Militaire Wetenschappen verzorgt een modulaire Engelstalige wetenschappelijke masteropleiding. Deze erkende en geaccrediteerde opleiding, *Military Strategic Studies*, start weer in september 2014.

De breed opgezette master bestudeert de rol van het militaire instrument binnen de context van hedendaagse veiligheidspolitieke vraagstukken. Naast algemene modules dient men een keuze te maken uit 1 van de 3 afstudeerrichtingen (tracks):

- *War Studies*
- *Intelligence & Security*
- *Military Management & Logistics*

De inhoud

De master geeft een grondig inzicht in de functie van krijgsmachten in diverse soorten contemporaine conflicten. Daarbij komen de politieke, maatschappelijke en wetenschappelijke analyses, debatten en theorievorming nadrukkelijk aan de orde, evenals de juridische en ethische vraagstukken rond legitimering van militair optreden. Verder besteedt de studie aandacht aan de interne managementdynamiek die defensieorganisaties kenmerkt en de positie van krijgsmachten binnen moderne Westerse maatschappijen. Naast logistieke thema's wordt ook stilgestaan bij de economische en psychologische dimensie van het krijgslbedrijf.

Zelfstudie

De master, die in deeltijd en modulair wordt verzorgd, brengt een aanzienlijke zelfstudielast met zich mee. De colleges van de tweejarige opleiding vinden op vrijdagen plaats op de KMA te Breda en zijn opgedeeld in modules (1 in de ochtend, 1 in de middag) van tien weken (2 x 5 EC). De master is 60 EC groot en de behaalde studiepunten blijven 6 jaar geldig om de operationele flexibiliteit binnen CZSK zo veel mogelijk ten goede te komen.

Het is ook mogelijk om 1 of meer losse modules te volgen (elk 5 EC/studiepunten op WO-masterniveau). Men dient uiteraard wel aan de instroomeisen te voldoen.

Voor militairen en burgers

De master is in eerste instantie bedoeld voor militairen en burgers met een bachelor WO-opleiding (of KIM/KMA lang model) en ca. 5 jaar werkervaring in een militaire context. Studenten van buiten Mindef betalen collegegeld; voor hen geldt de werkervaringeis niet. Ook een LTZ3 kan eventueel aansluitend op de bachelor van de NLDA instromen.

Meer informatie

Scan de code of ga naar www.kvmo.nl/2014, voor meer informatie over de inhoud, opzet en toelatingseisen van deze master.

De inschrijving voor de master van september 2014 loopt t/m 30 april.

BOEKEN

Het vierde wapen. Voorlichting, propaganda en volksweerbaarheid

Auteur : Floribert Baudet
Uitgever : Boom Amsterdam, 2013
Omvang : 288 blz
Prijs : € 24,90
ISBN : 9789461058157

Anders dan in 1940 zou Nederland een volgende keer, in een nieuwe oorlog, wél klaar moeten zijn. Kort na de Bevrijding stond voor veel militairen en politici vast dat het gebrek aan maatschappelijke steun voor Defensie een belangrijke oorzaak was geweest van de nederlaag in mei 1940. Daarom was het dringend nodig dat de maatschappelijke steun voor de krijgsmacht – de zogenoemde ‘volksweerbaarheid’ – werd vergroot. Begin 1947 schreef de chef van de generale staf, generaal Kruls: ‘Ik ben van meening dat de voorlichting over de taak van ons leger verstrekkende gevolgen kan hebben [...] en wellicht voor de eerste tientallen jaren van grooten invloed zal zijn op de houding van bevolking en soldaat. Het is immers voor 1940 nooit gelukt

om den soldaat “warm te maken” voor zijn taak, terwijl de houding der bevolking beslist negatief was.’ De defensievoorlichting in de jaren 1944 – 1953, de tijd van de dekolonisatie van Nederlands-Indië en van de opkomende Koude Oorlog, staat centraal in het boek ‘Het vierde wapen’. Floribert Baudet, als historicus werkzaam aan de Nederlandse Defensie Academie, heeft uitstekend onderzoek gedaan. Hij beperkte zich niet tot de archieven van de ministeries van Marine, Oorlog en Algemene Zaken maar bestudeerde ook het Hilversumse beeld- en geluidsmateriaal. De verschillende voorlichtingsactiviteiten worden nauwkeurig bestudeerd. In 1950 werd de Bijzondere Voorlichtingscommissie opgericht. Deze commissie

creëerde een hecht netwerk met vooral journalisten van uiteenlopende politieke richtingen. Daarnaast zetten de krijgsmacht delen ‘eigen’ organisaties op die de volksweerbaarheid moesten bevorderen. De marine was succesvol met het in 1949 gevormde Korps Zeekadetten. De taak van de voorlichters was niet altijd eenvoudig. Wat voor standpunt moest men bijvoorbeeld innemen bij de strijd in Indonesië? Daar voelden de Nederlanders zich tegengewerkt door de Britten en Amerikanen... die in Europa juist onze belangrijkste bondgenoten waren! De grenzen tussen voorlichting en (anti-communistische) propaganda waren soms vaag. De pogingen om kritische geluiden in de ether of de pers te smoren, komen uitgebreid aan

bod. Interessant is overigens dat ‘ongecontroleerde’ bijdragen in de pers vaak afkomstig waren van (anonieme) militairen in actieve dienst of van gepensioneerden (onder wie – later – Kruls). Ook andere bekende figuren komen voorbij, zoals de productieve marine-historicus K.W.L. Bezemer, vanaf 1948 hoofd Marine voorlichting (Marvo). Baudet concludeert dat voorlichting een cruciaal onderdeel vormde van de naoorlogse Nederlandse strategie. Vandaar de titel van zijn boek. Toch is het moeilijk achteraf het effect van ‘het vierde wapen’ te meten. De toetreding tot de NAVO in 1949 riep geen weerstanden op en ook de drastische verhoging van de defensie-uitgaven in 1951 werd geaccepteerd. ‘Ongetwijfeld heeft de gestage stroom voorlichting aan dit resultaat bijgedragen, maar de mate waarin is lastig vast te stellen’, aldus Baudet aan het einde van zijn interessante studie. Marvo was in elk geval het creatiefst. De wervingstekst ‘Zorg dat je erbij komt!’ – later door cabaretier Dorus vereeuwigd – was de meest succesvolle die de krijgsmacht ooit heeft gehad.

dr. J.W.L. Brouwer
Radbouduniversiteit Nijmegen

Een sterk mens. Willem van Prooijen 1898-1978

Auteur : dr. C. Reinders
Folmer- van Prooijen,
Uitgever : Primavera Pers, 2013
Omvang : 262 blz.
Prijs : € 29,50
ISBN : 978-90-5997-160-8.

In het boek kan een tweetal verschillende elementen worden onderscheiden. Allereerst een biografisch deel waarin de auteur (en dochter)

Corrie van Prooijen uit de dagboeken, familie- en overige bronnen het leven van haar vader reconstrueert. In dit deel komen zijn afkomst en jeugd aan de orde (1898-1920), zijn periode als stuurman op de grote handelsvaart (1920-1927), zijn periode bij de Koninklijke Marine (KM) als officieervlieger in het interbellum in Europa, zijn plaatsingen in Nederlands-Indië (1927-1941) en de periode dat hij op Ceylon verblijft en zijn vrouw en een deel van zijn kinderen op Java achterblijven (1942-1945). Tenslotte beschrijft Corrie de familiegeschiedenis na de oorlog: haar vader dient dan bij de KM in Nederland tot zijn leeftijdsontslag in 1954 (1945-1954). Daarna dient hij nog als plaatsvervangend, later als hoofd van de dienst Bescherming Bevolking van Den Helder tot het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd van 65 jaren (1954-1964). In 1978 overlijdt Willem van Prooijen.

Het boek bevat daarnaast ook de integrale (onbewerkte) tekst van de persoonlijke dagboeken van Willem van Prooijen die hij gedurende de oorlogsjaren 1942-1945 in het toenmalige Ceylon schreef voor zijn echtgenote die na de Japanse invasie op Java was achtergebleven. Hij was in die periode - na zijn evacuatie met de marine vanuit Java naar Ceylon - onkundig van hun lot onder Japanse bezetting en van het lot van zijn familie (onder andere zijn oudste zoon) in Nederland onder Duitse bezetting. Op Ceylon diende hij in de functies van Commandant Marineluchtvaartdienst Oost, tevens Commandant van het RAF 321 Dutch squadron. De dagboeken vormen een primaire historische bron, waarin overigens om redenen van geheimhouding (het was oorlog) het marinedeel slechts zeer fragmentarisch en versluierd aan bod komt.

Het biografische deel geeft een inzicht in de sociale omstandigheden in de vorige eeuw. Op het moment dat het met de koopvaardij na de Eerste Wereldoorlog bergafwaarts ging kon Willem van Prooijen van zijn alsmat teruglopende inkomsten als stuurman bij de Holland-Amerika-lijn zijn jonge gezin niet meer onderhouden. Hij solliciteerde in 1927 bij de KM en werd gekeurd en aangenomen als officier zeewaarnemer der 3e klasse bij de Koninklijke Marine Reserve (KMR), bestemd

om over te gaan tot het korps officieervlieger.

De vliegopleiding doorliep hij probleemloos (hij bleek een ‘vlieghandje’ te hebben) en eind 1928 had hij al de benodigde brevetten behaald. Als vlieger volgden plaatsingen in Nederland en vervolgens in Nederlands Indië waar hij op Dornier-Wal-vliegboten vloog. In 1938 werd hij - na een periode in Nederland - voor de tweede maal in Indië geplaatst, namelijk te Soerabaja (marinevliegveld Morokrembang) eerst als groepscommandant van de T-watervliegtuigen (Fokker IV W), later als groepscommandant van de X-vliegboten (Dornier Do 24K) en de Catalina vliegboten (Catalina Consolidated PBY). Rond eind 1940 werd hij overgeplaatst naar Batavia waar hij commandant werd van het marinevliegveld Tandjong Priok, tevens commandant van een groep Do 24K vliegboten.

Na de Japanse aanval op Pearl Harbour werd op 7 december 1941 de oorlog verklaard aan Japan. In december 1941 kreeg hij opdracht om met zijn groep - in samenwerking met de Engelsen - gewapend te patrouilleren in de Zuid-Chinese Zee waarbij de voorhoede van de Japanse invasievloot richting Malakka en Singapore werd verkend. In de oorlog werden alle krachten gebundeld in een geallieerd ABDA-commando (*American-British-Dutch-Australian command*). Van Prooijen werd bij de ABDA-staf in Bandoeng geplaatst en kreeg de opdracht mee te werken aan de opzet en inzet van een Reconnaissancegroep vliegtuigen. Er werden aanzienlijke verliezen geleden. Na de slag in de Javazee op 28 februari 1942 waarbij de ABDA-vloot grotendeels verloren ging, was de oorlog in Indië verloren en kreeg de commandant der zeemacht in Indië vice-admiraal C.E.L. Helfrich opdracht van de gouverneur-generaal om met de resterende marine-eenheden te evacueren naar het buitenland teneinde daar de strijd voort te zetten. Deze evacuatie met vier Catalina's (en de CZM aan boord) naar Colombo op Ceylon vond plaats op 2 maart 1942. Vanaf dat moment was het voor van Prooijen en al zijn onderhielden onduidelijk hoe het de achtergelaten vrouwen en kinderen zou vergaan. Die 4 Catalina's en 26 officieren en

onderofficieren vormden het zelfstandige Royal Airforce (RAF) Dutch 321 squadron met Willem van Prooijen als commandant. Aanvankelijk opereerde 321 vanaf Kogalla *airforcebase* op de zuidpunt van Ceylon, later vanaf China Bay op de oostkust. Van Prooijen werd tevens benoemd als commandant van de MLD Oost en tijdelijk bevorderd tot hoofdofficier vlieger der tweede klasse (equivalent aan kapitein luitenant ter zee, overste). Gedurende de 3,5 oorlogsjaren van zijn commando groeide het 321 squadron uit tot de grootste marine-eenheid in Azië, met 22 Catalina's en ca. 500 man. De vliegtuigen en bemanningen van 321 werden voor hun operaties - behalve vanaf China Bay - daarnaast op detacheringsbasis ingezet vanuit Azië, Zuid-Afrika en Australië vooral voor verkenning van oppervlakte-eenheden, onderzeebootbestrijding, bescherming van konvooien, speciale operaties, *search and rescue*-acties en tegen het einde van de oorlog voor offensieve bombardementsoperaties met Liberators.

Willem van Prooijen is als oorlogscommandant van de marineluchtvaartdienst in de Oost en als commandant van 321 squadron zeer effectief gebleken. Zijn handhaving van een strakke discipline gecombineerd met zijn diepmenselijke benadering van alle squadronleden werkte goed. Bovendien zaten vrijwel alle squadronleden in hetzelfde schuitje: hoe het met het thuisfront ging was zeer onzeker. Ze hoorden soms verschrikkelijke verhalen over de slechte behandeling van vrouwen en kinderen door de Japanners. Soms werden die spanningen hen teveel: niets menselijks was hen vreemd!

Het boek heeft me van het begin tot het einde geboeid, al vond ik het nagenoeg ontbreken van de militaire aspecten teleurstellend. Dat is echter de auteur niet aan te rekenen, haar vader heeft die aspecten om veiligheidsredenen niet aan het papier toevertrouwd en het haar later niet verteld. Er is in de literatuur ook niet zoveel te vinden over de geschiedenis van het RAF Dutch 321 squadron in de Oost. Het wordt tijd de geschiedschrijving van de MLD te completeren. Dit boek kan daartoe zeker inspireren.

Drs. C.D.M.J. Leebeek, CDR b.d.

column

Als je alleen maar witte zwanen ziet, dan denk je dat alle zwanen wit zijn. Zo beschreef de filosoof Karl Popper het probleem van inductie: enkele waarnemingen die de basis vormen voor een algemene regel. De regel klopt totdat er plotseling een zwarte zwaan verschijnt. De metafoor van de *Black Swan* is verder uitgewerkt door Nassim Nicholas Taleb, een voormalige beurshandelaar die eerst zijn geld door kans en toeval verdiende en nu zijn boeken (en portemonnee) hiermee vult. Volgens Taleb is een *Black Swan event* een zeldzaam, moeilijk te voorspellen gebeurtenis met grote gevolgen. De aanslagen van 9/11, de val van de Lehman Brothers in 2008 en nu de bezetting van de Krim zijn *Black Swans: game changers*.

Hoe de crisis in Oekraïne zich ook verder ontwikkelt, bedrijven hebben hun basisveronderstellingen over zaken doen met Rusland al bijgesteld.

De plotselinge val in hun aandelenkoersen en het woord sancties hebben de raderen in werking gezet. Een fabriek of een afzetmarkt in Rusland, een grote afhankelijkheid van Russisch gas? Nieuwe scenario's staan in potlood klaar. Voor bedrijven die van plan waren om in de toekomst in Rusland te investeren hebben de *political risk* consultants hun analyses met enkele alinea's en een fundamenteel andere conclusie bijgewerkt. Bedrijven blijken goed om te gaan met onzekerheid; zij die dat niet doen verdwijnen namelijk snel.

Staten reageren trager maar gaan in de regel langer mee, al moeten we dit voor Oekraïne nog zien. Momenteel hebben Westerse politici het druk met crisismanagement en de twitter-woordvoering. Zij zouden er goed aan doen om in een moment van reflectie de onderliggende premissen van het gevoerde beleid tegen het licht te houden. Zoals bijvoorbeeld voor het Europees energiebeleid. Of het defensiebeleid. Defensie oude-stijl, gebaseerd op verdediging en afschrikking, bleek namelijk niet meer van deze tijd. Weg met de tanks en fregatten. In Nederland en Europa herrees Defensie nieuwe-stijl uit het as. Licht, snel, iedereen doet waar die goed in is (zelf te bepalen) en de hypes achteraan. Transformatie, op naar de 21^e eeuw. Het was ambitieniveau voor de glossy's, vrijblijvendheid in praktijk. Krap bij kas? Het ambitieniveau natuurlijk minder ambitieus maken. Het resultaat is een Europese defensie zonder redundantie, gebouwd op de veronderstelling van kleinschalige vredesinzet. Alles op onze voorwaarden welteverstaan.

Willen organisaties kunnen omgaan met *Black Swans*, dan is *thinking the unthinkable* van belang. De 9/11 commissie constateerde dat de Amerikaanse veiligheidsdiensten door gebrek aan creativiteit en fantasie de aanslag niet hebben voorzien en voorkomen. Diezelfde inlichtingenanalisten mogen waarschijnlijk nu uitleggen waarom niemand Poetin's meesterzet zag aankomen. Wat tot voor kort ondenkbaar was – een inval van Rusland in Oekraïne – is een feit. Lastig voor Westerse politici, maar met het voordeel dat iedereen zich even nieuwe scenario's kan inbeelden. Redeneringen op basis van traditionele machtspolitiek worden nu niet weggehoord als ongeloofwaardig. De *Black Swan* liet even zijn kop zien. Dit is van korte duur en eenmaal uit het zicht, is hij snel vergeten. Want wat eerst ondenkbaar was, gaat als onontkoombaar de geschiedenisboeken in. <

Mr. S. (Sergei) Boeke
is voormalig marineofficier

Beschrijvingsbrief 2014

Inleiding

Voor u ligt de beschrijvingsbrief 2014. Dit document geeft inzicht in de relatie tussen doelstellingen, plannen, activiteiten, begroting en resultaten van de Koninklijke Vereniging van Marineofficieren (KVMO).

De opzet van deze beschrijvingsbrief is als volgt:

In hoofdstuk één is in het statutaire jaarverslag een terugkoppeling op de drie statutaire doelstellingen van de vereniging opgenomen.

Hoofdstuk twee omvat het secretariael jaarverslag waarin de bestuurlijke samenstelling en toestand van de vereniging worden beschreven. In het derde hoofdstuk zijn de bestuurlijke activiteiten, inclusief die van de afdelingsbesturen, beschreven.

Hoofdstuk vier gaat in op de plannen voor het huidige jaar. Vervolgens gaat hoofdstuk vijf in op de begroting van 2014. In het laatste hoofdstuk zijn de statutaire personele wijzigingen van het hoofdbestuur opgenomen.

Het financiële beleid en de financiële verantwoording zijn vanaf medio april 2014 voor leden op te vragen bij het secretariaat.

HOOFDSTUK I Statutair Jaarverslag 2013

1.1 De Zeemacht

De KVMO heeft zich onverminderd ingespannen om met gevraagd en ongevraagd advies aan beleidsmakers, politici en andere besluitvormers bij te dragen aan een goede positie voor de zeemacht en, via de GOV|MHB, voor de gehele defensieorganisatie.

De samenwerking met de andere officierenverenigingen is in 2013 voortgezet om namens de gezamenlijke officierenverenigingen

(bestaande uit KVMO, GOV|MHB, KVNRO en NOV) een krachtig geluid te laten horen. In 2013 hebben er met de KVEO verkennende gesprekken plaatsgevonden over verdergaande samenwerking. Dit heeft (nog) niet geleid tot een intensivering van de contacten. Een succesvol voorbeeld van de samenwerking in 2013 is de berichtgeving rondom het voorkomen van gedwongen ontslagen als gevolg van de bezuinigingen, dat veel media-aandacht heeft getrokken.

De gitzwarte cover van het oktobernummer van het Marineblad.

1.2 De zichtbaarheid

1.2.1 Marineblad

Het Marineblad is in 2013 acht keer verschenen. De redactie van het Marineblad heeft in 2013 twee themanummers uitgebracht: over scheepsveiligheid en over de toekomst van de Koninklijke Marine. In het meinumner is speciaal aandacht besteed aan de troonswisseling. In het oktobernummer, met gitzwarte voorkant, is uitgebreid ingegaan op de zeer vergaande negatieve gevolgen voor de Koninklijke Marine in het kader van de 'Nota in het belang van Nederland'.

De reacties op de inhoud en vormgeving van het Marineblad zijn overwegend positief. De mix van achtergrond- en opiniërende artikelen, columns en rubrieken waarin leden centraal staan, wordt gewaardeerd. Inhoudelijke reacties op artikelen, voorzien van een reactie van de auteurs, 'verlevendigen' het blad. Het Marineblad wordt in de Tweede Kamer en door de media goed gelezen, waarmee het positief bijdraagt aan de discussie rondom een voor haar taak berekende zeemacht.

In het najaar van 2012 heeft het hoofdbestuur besloten de lay-out van het Marineblad, na 6 jaar, op te frissen en nieuwe rubrieken te presenteren. De uitvoering van deze opdracht lag in handen van de hoofdredactie van het Marineblad. Bij de totstandkoming van de geactualiseerde lay-out en het bedenken van nieuwe rubrieken zijn de redactie, de vormgever, de drukker en nadrukkelijk ook de werkgroep Jongeren van de KVMO betrokken geweest. Het eerste nummer van 2013 is in de nieuwe lay-out verschenen.

1.2.2 Website/Sociale media

In 2013 is het aantal bezoeken aan de KVMO-site, www.kvmo.nl, licht afgenomen. Op maandbasis worden circa 2.000 verschillende personen regelmatig voorzien van informatie. Met de website is de KVMO in staat haar leden en de media snel te voorzien van informatie over activiteiten en standpunten, evenals van aanvullende en, waar nodig, nuancerende informatie over de actualiteit. De wekelijkse weblog van de voorzitter trekt al enkele jaren gemiddeld ca. 200 bezoekers per week, waaronder naast leden en andere geïnteresseerden ook vertegenwoordigers van de media en de politiek. Daarnaast is in 2013 de KVMO-Facebookpagina geopend, waarop de aandacht wordt gevestigd op de berichten, die op de KVMO-website zijn geplaatst.

Ook via Twitter kan de KVMO, bij monde van de voorzitter, nieuws snel laten verspreiden. In 2012 had de voorzitter een groeiend aantal volgers. Omdat het twitteraccount onder zijn eigen naam was aangemaakt was het, na diens tussentijdse vertrek, noodzakelijk snel een algemeen KVMO-twitteraccount aan te maken. Sinds december 2012 is het twitteraccount @Voorzitter_KVMO volop operationeel. Het aantal volgers groeit gestaag, maar is nog niet op het niveau van eind 2012.

De bijdrage van de KVMO-leden aan het ProDef netwerk bleef ook in 2013 achter bij de verwachtingen, ondanks een aantal doorgevoerde verbeteringen. Wegens gebrek aan capaciteit bleek het niet mogelijk het netwerk met grote regelmaat van inhoud te voorzien. Eind 2013 heeft het bestuur van de GOV|MHB besloten om te stoppen met het netwerk. De KVMO is wel actief op andere sociale media, waaronder LinkedIn, waarop een actieve groep 'Officieren der Koninklijke Marine' is te vinden. Binnen deze groep kan de KVMO actuele zaken aan de orde stellen en van gedachten wisselen met de aangesloten officieren. Dit gebeurt ook op Facebook in de groep Jonge Marineofficieren.

1.2.3 KVMO-leerstoel

Vanaf de oprichting in 2007 wordt de KVMO-leerstoel militair-maatschappelijke studies aan de Universiteit Leiden bekleed door prof. dr. Jan van der Meulen, wiens benoeming in 2012 werd herbevestigd voor een tweede, reglementair laatste termijn. Tot 1 januari 2014 was professor Van der Meulen tevens als Universitair Hoofddocent in dienst van de Faculteit Militaire wetenschappen (FMW) van de Nederlandse Defensie Academie.

Prof. Van der Meulen

Het zwaartepunt van de KVMO-Leerstoel ligt op bijdragen aan het onderwijs binnen het Instituut Politieke Wetenschap, zowel in de bachelor- als in de master-fase. Daarbij betreft het vakken die militair-maatschappelijke vraagstukken in den brede behandelen, inhakend op de actualiteit.

Afgelopen jaar (september/oktober) werd een Engelstalig keuzevak, Soldiers & Societies verzorgd voor derdejaars bachelor studenten, afkomstig uit verschillende studierichtingen (onder meer politicologie, bestuurskunde, recht, antropologie, psychologie). Het al langer lopende keuzevak Legitimiteit van Militaire Missies wordt tijdens dit Academisch Jaar gecombineerd gegeven met een vervolgcursus, speciaal voor studenten politicologie (periode februari/maart 2014).

Als eerste promotor begeleidt professor Van der Meulen MAJ Mirjam Grandia-Mantas, die als OPCO-promovendus is geplaatst bij de FMW. Zij doet een vergelijkend onderzoek naar de manier waarop in Nederland en Groot-Brittannië politieke besluitvorming leidde tot stabilisatiemissies in Uruzgan en Helmand. Daartoe interviewde zij tal van betrokkenen (politici, militairen, burger functionarissen). Naar verwachting zal MAJ Grandia haar dissertatie in 2014 voltooien en in 2015 verdedigen.

Professor Van der Meulen is copromotor bij het promotieonderzoek van FMW-AIO Michelle Schut naar hoe militairen, in het bijzonder

tijdens de missie in Kunduz, omgingen met situaties die als moreel en/of cultureel problematisch werden ervaren. Eerste promotor is prof. dr. Désirée Verweij, verbonden aan de FMW en de Radboud Universiteit Nijmegen. Voltooiing en verdediging vinden naar verwachting eind 2014 plaats.

Professor Van der Meulen was lid van de volgende promotiecommissies ter beoordeling van desbetreffende proefschriften:

- Eddie van Roon, *Lotgevallen. De beleving van de dienstplicht door de Nederlandse bevolking in de negentiende eeuw*, Universiteit van Amsterdam, 29 mei 2013. Promotor: prof. dr Herman Amersfoort
- Erwin van Loo, *'Eenige Wakkere Jongens'. Nederlandse oorlogsvliegers in de Britse luchtmacht 1940-1945*, Universiteit van Amsterdam, 15 november 2013. Promotor: prof. dr Herman Amersfoort.
- Cristina-Rodica Poponete, *Dynamics of Military Culture and Multinational Cooperation. A study of the Romanian Armed Forces*. Tilburg University, 25 november. Promotor: prof. dr J.M.M.L. Soeters

Als thesis-begeleider trad hij op bij de volgende master-studenten die in 2013 afstudeerden:

- Christien Klopman, *The Dutch Military Mission in Uruzgan, 2006-2010: Vidi, Veni, Mansi, et pecuniam solvi (I saw, I came, I stayed and I paid?)* [Een gedetailleerde analyse van de financiële kosten van Uruzgan]
- Sebastiaan Derksen, *De Nederlandse Missie In Uruzgan: COIN gekortwiek?* [Gebaseerd op interviews met militaire en politieke sleutelfiguren. Kapitein Derksen behoort tot het Korps Commandotroepen]

Publieke optredens in 2013:

- Lezing Expertmeeting over toekomst Veteranenbeleid, Veteranen Instituut, Doorn, 6 maart
- Lezing tijdens Discussiebijeenkomst over Mali, georganiseerd door studentenvereniging Culturele Antropologie, Leiden, 27 maart
- Lezing tijdens internationaal seminar Atlantische Commissie over 'Maatschappelijk Draagvlak Defensie', Nieuwspoort, Den Haag, 1 juli.

Tot slot gaf professor Van der Meulen inhoudelijk advies aan het bureau &Maes, medeorganisator van het discussieplatform Pact van Soesterberg, 20 september.

1.3 De belangenbehartiging

De collectieve belangenbehartiging

Namens de KVMO treedt de Centrale voor Middelbare en Hogere Functionarissen sector Defensie, in 2013 bestaande uit de GOV|MHB|MHB: KVMO, KVNRO en NOV, op als onderhandelingspartner met de werkgever Defensie. In het sectorbestuur van de CMHF-sector Defensie en in de Ledenraad van de GOV|MHB, waarin de KVMO is vertegenwoordigd, worden inzet en standpuntbepaling met betrekking tot de verschillende discussies op het vlak van de arbeidsvoorwaarden voorbereid en vastgesteld.

Het Sector Overleg Defensie (SOD)

2013 werd gekenmerkt door een driedeling in het Georganiseerd Overleg.

Het jaar begon, net als in 2012, met een opgeschort overleg. Ditmaal vanwege de WUL-problematiek die de dag voor het kerstfeest 2012 tot een uitbarsting kwam. Dit resulteerde in een ernstig bekoelde relatie tussen de CMHF-sector Defensie (samen met de andere Centrales van Overheidspersoneel) en Defensie. Deze kilte heeft geduurd tot begin maart.

De tweede periode betrof de implementatie van de reorganisaties uit de beleidsbrief van (voormalig) minister van Defensie Hans Hillen. Het overgrote deel van de geplande reorganisaties hebben hun beslag gekregen voor december 2013.

In deze periode heeft tevens het wegnemen van het wantrouwen van de Centrales jegens Defensie op de achtergrond een rol gespeeld. Dit proces heeft de rest van 2013 plaatsgevonden en is nog niet ten einde. Wel kan worden gezegd dat hierin grote stappen zijn gezet. Niet in de laatste plaats door het rapport van de Commissie De Veer.

De laatste periode ving medio november 2013 aan en werd gekenmerkt door een oplopende spanning tussen Defensie en de Centrales m.b.t. de 'uitzendbescherming' van het personeel dat is ingezet bij de Patriot-missie in Turkije. Nadat Defensie was teruggekomen van de voornemens om de uitzendbescherming voor deze groep militairen, tijdelijk, op te schorten is de situatie in het Georganiseerd Overleg weer genormaliseerd. Daarmee eindigde 2013, voor het eerst in drie jaar, niet met een openstaand conflict en een opgeschort overleg.

Wet Uniformering Loonbegrip

Bij aanvang van het jaar was het overleg opgeschort, vanwege de grote negatieve financiële effecten voor militairen als gevolg van de invoering van de Wet Uniformering Loonbegrip per 1 januari 2013.

Het dictaat van Defensie op 21 december 2012, waarin slechts een gedeeltelijke compensatie voor 2013 werd aangeboden én waarin werd aangegeven dat een compensatie voor 2014 en verder uit de arbeidsvoorwaarden van het defensiepersoneel zou moeten worden gefinancierd, was reden voor de Centrales al het overleg op te schorten, in afwachting van een nieuw voorstel van de zijde van Defensie.

Begin maart kwam er een nieuwe voorstel van de minister van Defensie dat voor de CMHF-sector Defensie voldoende ruimte bood om weer aan de overlegtafel plaats te nemen. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in de afspraak dat voor 2013 een gedeeltelijke compensatie zou komen, met de intentie om deze, indien mogelijk, te verbeteren en dat voor 2014 en verder er gekomen zou worden tot en structurele compensatie, die niet uit de arbeidsvoorwaarden van het personeel zal worden betaald.

Het heeft ten slotte tot het einde van het jaar moeten duren totdat Defensie bereid was om te spreken over de invulling van de gemaakte afspraak, mede ingegeven door de extra gelden die Defensie ontving als gevolg van het Herfstakkoord. Als gevolg van de resterende tijd tot 1 januari 2014 hebben de partijen besloten de compensatie van 2013 in 2014 voort te zetten en begin 2014 te spreken over de verdere compensatie. Om te komen tot een volledige compensatie voor 2014 en verder heeft de GOV|MHB de minister van Defensie op 12 november 2013, met een brief, enkele voorstellen gedaan.

Commissie De Veer

Als gevolg van het dieptepunt in het vertrouwen tussen de Centrales en Defensie is LTGEN b.d. De Veer, (o.a.) voormalig IGK, door Defensie en de Centrales gevraagd te bezien welke maatregelen noodzakelijk waren om dit vertrouwen weer terug te brengen.

Medio april kwam LTGEN b.d. De Veer met zijn aanbevelingen. Deze betroffen o.a. een kwalitatieve en kwantitatieve versterking van het Hoofd Directie Personeel. Het plotselinge vertrek van LGEN Van de Water, eind maart, bood de gelegenheid om hier direct invulling aan te geven, hetgeen leidde tot de benoeming van SBN Itzig-Heine tot HDP. Ook de benoeming van de heer Kreeftmeijer tot Directeur Arbeidsvoorwaarden paste binnen de aanbevelingen. Gesteld kan worden dat, mede als gevolg van de adviezen van LTGEN b.d. De Veer en bovengenoemde benoemingen, het vertrouwen tussen de Centrales en Defensie beduidend beter is geworden. Hetgeen o.a. mag blijken uit het feit dat er sindsdien nagenoeg geen sprake is geweest van oplopende spanningen in het Georganiseerd Overleg.

Reorganisaties

2013 stond voor het overgrote deel van het jaar in het teken van de reorganisaties als gevolg van de beleidsbrief. Waar het eind 2012 en begin 2013 de voorbereidingen betrof, ging het vanaf april 2013 om de implementatie. Van alle tienduizenden defensiemedewerkers, die betrokken waren in een van de reorganisatietrajecten is in de verschillende Begeleidingscommissies Personele Implementatie, individueel, de toepassing van de rechtspositie beoordeeld. In die (verhoudingsgewijs) zeer beperkte gevallen, waarin sprake was van een foutieve toepassing van de rechtspositie, is er met maatwerk voor gezorgd dat dit werd gecorrigeerd.

Daar waar de CMHF-sector Defensie, samen met de andere Centrales van Overheidspersoneel, bij aanvang van het traject, als uitgangspunt had dat er tijdens het gehele proces een eenduidige rechtspositie zou worden gehanteerd, moest dit uitgangspunt in 2013 worden losgelaten voor het burgerpersoneel bij Defensie. Een uitspraak van de Commissie voor de Rechten van de Mens en enkele bestuursrechterlijke uitspraken hebben ervoor gezorgd dat het bestaande artikel 116 in het BARD, de ontslagvolgorde, niet langer als zodanig kon worden gehanteerd vanwege leeftijdsdiscriminatie. Dit heeft ertoe geleid dat er in het Georganiseerd Overleg overeenstemming moest worden gevonden over een nieuwe ontslagvolgorde. Eind november zijn Defensie en de Centrales hierin geslaagd.

Gesteld kan worden dat het overgrote deel van de geplande reorganisaties in 2013 hun beslag hebben gekregen.

Uitzendbescherming

Vlak voor het zomerreces zorgden de eerste geruchten over een mogelijke verlenging van de Patriotmissie in Turkije voor discussie over de uitzendbescherming. Met het schrappen van een batterij Patriotraketten heeft het Defensie Grondgebonden Luchtverdedigingscommando (DGLC), volgens de Centrales, niet voldoende voortzettingsvermogen om de missie nog een jaar voort te zetten. Uiteindelijk bleek dit in november door Defensie te moeten worden erkend. Defensie meende echter dat de situatie zo ‘speciaal’ was dat dit het tijdelijk afzien van de uitzendbescherming, in ruil voor maatwerk, toestond. Na druk van de Centrales kwam Defensie terug op dit standpunt en gaf Defensie te kennen dat de uitzendbescherming zou worden nageleefd: Afspraak is afspraak.

Vooruitblik

De verwachting is dat in 2014 belangrijke wijzigingen van de huidige arbeidsvoorwaarden van (met name) het militaire defensiepersoneel voorbereid gaan worden, De CMHF-sector Defensie wil dit integraal aanlopen. Met name de wetgeving op het gebied van de pensioenen maakt dit noodzakelijk. Voor de CMHF-sector Defensie staat hierbij voorop dat de militair een bijzondere positie kent waar het gaat om de rechten en plichten als werknemer. Deze bijzondere positie moet het uitgangspunt blijven voor de arbeidsvoorwaarden van de militair. Daarnaast wachten nog enkele lastige dossiers op een afronding: de WUL-problematiek en de problematiek rondom de buitenlandplaatsingen. Tevens betekent 2014 voor de CMHF-sector Defensie dat, door toetreding van de Onafhankelijke Defensiebond (ODB) tot de Centrale per 1 januari 2014, de belangen voor een groter collectief behartigd gaan worden.

Arbeidsvoorwaardeninzet 2014

De verwachting is dat er in 2014 een nieuw arbeidsvoorwaardenoverleg zal worden gestart, om te komen tot een nieuw arbeidsvoorwaardenakkoord. Hoofddoelstelling van de CMHF-sector Defensie bij deze inzet is dat het defensiepersoneel in 2014 recht heeft op een verantwoorde loonontwikkeling. Uitgangspunt blijft wel dat geen geld moet worden weggehaald bij specifieke groepen defensiepersoneel om daarmee al het (overige) personeel een minimale verbetering te bieden. Daarnaast wenst de CMHF-sector Defensie dat de arbeidsvoorwaarden worden vereenvoudigd en geflexibiliseerd om zo meer maatwerk voor de leden mogelijk te maken.

HOOFDSTUK II
Secretarieel jaarverslag 2013

Inhoud:

- 2.1 Hoofdbestuur
- 2.2 Ledenbestand
- 2.3 Afdelingsbesturen
- 2.4 Werkgroepen
- 2.5 Medezeggenschapscommissies (MC's)

2.1 Hoofdbestuur

2.1.1 De samenstelling van het hoofdbestuur was op 1 januari 2013 als volgt:

Vacant	voorzitter
KLTZ ing. M.E.M. de Natris	wnd. voorzitter
KLTZ ing. M.E.M. de Natris	vicevoorzitter
LTZ 2 OC M.M.H. Heijligers	secretaris
LTZT 1 ing. J. Baas MSc	penningmeester
Vacant*	hoofd sectie georganiseerd overleg
KLTZE ing. F.J.J. Schoonhoff	vertegenwoordiger afdeling Noord
KLTZT T.S. van Tongeren	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman	vertegenwoordiger afdeling Zuid
KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied
LTZA 2 OC drs. T.R. Timmerman	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren
KTZA b.d. P.J.G. van Sprang	vertegenwoordiger werkgroep PA
MAJMARNS KMR drs. H. Steensma	vertegenwoordiger werkgroep EA/KMR

2.1.2 Tijdens de 99^e Algemene vergadering d.d. 13 juni 2013 trad af: LTZT 1 ing. J. Baas MSc penningmeester

2.1.3 Tijdens de 99^e Algemene vergadering d.d. 13 juni 2013 werden benoemd:

KLTZ ing. M.E.M. de Natris	voorzitter
LTKOLMARNS J. de Wolf MSc	vicevoorzitter
LTZ 2 OC M.M.H. Heijligers	secretaris
KLTZA H.M.J. van de Burgt	penningmeester
KLTZT T.S. van Tongeren	vertegenwoordiger afdeling Midden
LTZA 2 OC drs. T.R. Timmerman	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren

2.1.4 Tussentijds afgetreden	
KLTZ ing. M.E.M. de Natris	vicevoorzitter
LTZA 2 OC drs. T.R. Timmerman	secretaris
KLTZT T.S. van Tongeren	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied
LTZA 2 OC drs. T.R. Timmerman	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren

2.1.5 Tussentijds aangetreden	
KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZA drs. P.J. van Roon	vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied
LTZT 2 OC B.A. Meere BSc	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren

2.1.6 De samenstelling van het hoofdbestuur was per 31 december 2013 als volgt:

KLTZ ing. M.E.M. de Natris	voorzitter
LTKOLMARNS J. de Wolf MSc	vicevoorzitter
LTZ 2 OC M.M.H. Heijligers	secretaris
KLTZA H.M.J. van de Burgt	penningmeester
Vacant*	hoofd sectie georganiseerd overleg
KLTZE ing. F.J.J. Schoonhoff	vertegenwoordiger afdeling Noord
KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD	vertegenwoordiger afdeling Midden
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman	vertegenwoordiger afdeling Zuid
KLTZA drs. P.J. van Roon	vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied
LTZT 2 OC B.A. Meere BSc	vertegenwoordiger werkgroep Jongeren
KTZA b.d. P.J.G. van Sprang	vertegenwoordiger werkgroep PA
MAJMARNS KMR drs. H. Steensma	vertegenwoordiger werkgroep EA/KMR

2.2 Ledenbestand

De KVMO had op 31 december 2013 in totaal 4.275 leden. Er is opnieuw sprake van een daling ten opzichte van vorig jaar. De daling is het gevolg van een verkleining van de Koninklijke Marine, vergrijzing van het ledenbestand, een afname van het aantal elders actieven, een lagere instroom en een moeizame werving van aspirant-officieren. Het hoofdbestuur maakt zich zorgen over de gestaagde daling van het ledental. Zonder de aspirant-officieren is er geen toekomst voor de KVMO. Het hoofdbestuur zal nader onderzoeken waarom zij geen lid worden en wat er zou moeten veranderen om hen in groten getale lid te laten worden.

* De functie van HSGO wordt thans vervuld door GOV|MHB-lid MAJ (KL) R.E.W. Pieters.

2.3 Afdelingsbesturen

De vier afdelingsbesturen vormen de bestuurlijke basis van de KVMO. De bezetting van de besturen was in 2013 net aan voldoende. Uitbreiding van de besturen met enthousiaste bestuursleden blijft echter gewenst. Afdelingen hebben een gestandaardiseerd bestuur van 4 tot 6 leden, bestaande uit een voorzitter, een secretaris-penningmeester en 2 tot 4 leden. De bestuursleden behartigen zoveel mogelijk de belangen van vier doelgroepen: Jongeren (tot 35 jaar), Actieven, Elders actieven ('oude' KMR's) en de Postactieven.

2.4 Werkgroepen

Binnen de KVMO bestaan drie werkgroepen, waarvan de voorzitter formeel lid zijn van het hoofdbestuur.

De **werkgroep Postactieven** behartigt belangen van leden, zowel van hen met een UKW-uitkering als van leden met een ouderdomspensioen. De werkgroep geeft het hoofdbestuur gevraagd en ongevraagd advies over onderwerpen die van belang zijn voor (postactieve) marineofficieren en het veteranenbeleid. De werkgroep organiseert de tweejaarlijkse KVMO Veteranendag (weer gepland in 2015), de jaarlijkse 64-jarigendag en het jaarlijkse Maritiem Evenement. Het Maritiem Evenement 2013 was met name bijzonder succesvol, met een deelname van 150 postactieve leden (inclusief de partners en overige begeleiders).

De **werkgroep Jongeren** heeft de afgelopen jaren verschillende succesvolle thema-avonden en borrels georganiseerd en heeft dit in 2013 gecontinueerd. Daarnaast volgt de werkgroep kritisch het functioneren van de defensieorganisatie en de ontwikkelingen op het gebied van de arbeidsvoorwaarden.

Het Maritiem Evenement 2013 was bijzonder succesvol, met een deelname van 150 postactieve leden, inclusief partners.

De **werkgroep Elders-Actieven/KMR's** heeft onder leiding van de voorzitter, al naar gelang het onderwerp, steeds een wisselende groep/netwerk van leden betrokken bij de standpuntbepaling. In 2013 is door Defensie het landelijk symposium Reservistenbeleid georganiseerd om meer en beter gebruik te gaan maken van het reservistenbestand

Verder kent de KVMO de **werkgroep Krachtige Inbreng**, een verband van actieve, post actieve en elders actieve KVMO-leden, die het hoofdbestuur adviseert op het gebied van maritieme strategie en het tegengaan van 'zeblindheid'. Deze werkgroep heeft geen zetel in het hoofdbestuur. De voorzitter participeert echter namens het hoofdbestuur in deze werkgroep.

2.5 Medezeggenschapscommissies (MC's)

Het afgelopen jaar is verder geïnvesteerd in de contacten met de leden die zitting nemen in medezeggenschapscommissies. De KVMO stimuleert leden om lid te worden van deze commissies. Ondersteuning aan de MC's is via de GOV|MHB opgezet. Gezien het ledenbestand ziet de KVMO ook ondersteuning van overlegvoorzitters als een taak.

Binnen de GOV|MHB is een werkgroep medezeggenschap opgericht. Deze komt maandelijks bijeen om zorg te dragen voor een optimale informatie-uitwisseling vanuit het Georganiseerd Overleg en de medezeggenschap. Ook wordt gestreefd naar het organiseren van een medezeggenschapsdag of -middag in 2014.

HOOFDSTUK III Bestuurlijk Jaarverslag 2013

3.1 Algemeen

Het bestuur is in 2013 in staat geweest haar bestuurlijke taken uit te voeren. Besluitvoorbereiding door het DB en de KVMO-staf, besluitneming door het HB en de controle door de afdelingsbesturen zijn in goede sfeer verlopen.

Overkoepelende zaken, met name op het terrein van arbeidsvoorwaarden en pensioenen, worden in overleg met de GOV|MHB afgestemd. De voorzitter van de KVMO is als duovoorzitter GOV|MHB namens de CMHF-sector Defensie lid van het centraal bestuur van de CMHF en plaatsvervangend lid van de ledenraad van de vakcentrale van Middengroepen en Hoger Personeel (MHP). De voorzitter neemt in die hoedanigheid ook zitting in het transitieteam van de MHP om de normalisatiediscussie te begeleiden. Daarnaast hebben vertegenwoordigers vanuit de GOV|MHB-staf namens de CMHF zitting in overkoepelende organen zoals de deelnemersraad van het ABP.

3.2 Hoofdbestuur

In 2013 is het hoofdbestuur acht maal bijeen geweest. Van deze vergaderingen is verslag gemaakt en deze verslagen werden ook aan de afdelingsbesturen gezonden. Naast de voorzitter, vicevoorzitter, secretaris en penningmeester zijn lid van het hoofdbestuur vertegenwoordigers van afdelingen en van de werkgroepen Postactieven, Elders Actieven en Jongeren. Om het contact tussen hoofdbestuur en de leden te intensiveren heeft het hoofdbestuur besloten haar vergaderingen op verschillende locaties te houden. Na de vergadering wordt er een 'meet and greet' georganiseerd waar het hoofdbestuur de leden informeert over de laatste ontwikkelingen op het gebied van arbeidsvoorwaarden en een voor haar taak berekende zeemacht, in casu de Koninklijke Marine.

3.3 Afdelingsbesturen

De vier afdelingsbesturen hebben het hoofdbestuur in 2013 positief kritisch gevolgd. Daarnaast zorgden zij voor contacten met de leden door het organiseren van afdelingsvergaderingen en (sociale) activiteiten.

HOOFDSTUK IV Plannen 2014-2018

4.1 Algemene doelstellingen 2014

In 2014 viert de KVMO haar 100^e Algemene Vergadering. De vereniging werd opgericht op 10 april 1883, naar aanleiding van het met man en muis vergaan van Zr. Ms. Adder in 1882, als gevolg van technisch-operationele en veiligheidsgebreken. Op 19 juni 2014 wordt een groots symposium gehouden in Den Helder. De KVMO zal dit evenement gebruiken als meetmoment hoe zij, naar aanleiding van de veranderingen in de krijgsmacht en haar positie in de maatschappij, invulling moet geven aan haar rol richting de toekomst.

Tijdens de Algemene Vergadering van 7 juni 2012 is het Strategisch plan 2012-2017 door de leden goedgekeurd. Speerpunten van de vereniging zijn en blijven de ledenwerving en het behoud van leden. Door de structurele verkleining van de defensieorganisatie neemt het absolute aantal (potentiële) KVMO-leden de laatste jaren af. Een intensievere benadering van potentiële leden is derhalve essentieel.

De KVMO maakt onderdeel uit van de GOV|MHB als koepel van verenigingen van officieren en middelbaar en hoger burgerpersoneel bij Defensie. De KVMO participeert binnen de koepel als zelfstandige en herkenbare entiteit. De werkgroepen voor en door Jongeren, Postactieven en Elders Actieven/KMR ontwikkelen elk hun programma's en zoeken waar mogelijk bij het organiseren van activiteiten aansluiting bij vergelijkbare groepen binnen de GOV|MHB, KVNRO en de Nederlandse Officieren Vereniging (NOV) – onder de vlag van de GOV|MHB.

2014 zal in het teken staan van het intensiveren van de samenwerking tussen de KVMO, NOV, KVNRO en GOV|MHB binnen de koepel van officieren en middelbaar en hoger burgerpersoneel bij Defensie, door nog vaker gezamenlijk als GOV|MHB naar buiten te treden, naast de optredens in de unieke maritieme sfeer. De onderlinge relaties, zowel bestuurlijk als financieel, tussen de CMHF-sector Defensie, de koepel en de onderliggende verenigingen hebben in 2013 hun beslag gekregen.

De minister van Defensie heeft een medestander in de KVMO, waar het de oproep betreft om de Nederlandse samenleving en de politiek ervan te doordringen dat een voor haar taak berekende zeemacht/defensieorganisatie van essentieel belang is voor de Nederlandse welvaart. Om het belang hiervan te onderstrepen blijft de KVMO zich inzetten op het vergroten van het draagvlak in de Nederlandse samenleving.

Op 8 april 2011 is de Beleidsbrief 'Een kleinere krijgsmacht in een onrustige wereld' aan de Tweede Kamer aangeboden door de minister van Defensie. In deze brief zijn keuzes gemaakt die zijn vertaald in de defensiebegrotingen van 2012 en 2013. In 2013 bleek, dat met de huidige personele vulling, gedwongen ontslagen als gevolg van de reorganisaties konden worden voorkomen. De KVMO heeft dit, bij monde van de GOV|MHB, aanhangig gemaakt bij zowel de minister als de Tweede Kamer, wat ondersteund werd door de aandacht die eraan werd gegeven in de media.

Een ding moge duidelijk zijn; de wijze waarop de defensieorganisatie de afgelopen jaren (financieel) is bestuurd, heeft een zeer zware wissel getrokken op de loyaliteit van het personeel. De KVMO is

bereid (via de CMHF-sector Defensie) mee te denken en te praten over fundamentele wijzigingen in het pakket arbeidsvoorwaarden, maar een eenzijdige afbraak is onacceptabel. Het is uitermate belangrijk dat Defensie een strategisch personeelsbeleid ontwikkelt, rekening houdend met de demografische en technologische ontwikkelingen. Daarmee kan er perspectief worden geboden aan het personeel en kan Defensie zich presenteren als een aantrekkelijke werkgever voor jong en oud.

De voortdurende discussies rond de toekomst van het Nederlandse pensioenstelsel raakt alle leden van de vereniging. Het kiezen van een positie in die discussie, intergenerationele solidariteit is daarbij het uitgangspunt, zal dan ook recht moeten doen aan de belangen van eenieder binnen de vereniging, waarbij duidelijk voor ogen staat dat reeds gepensioneerden hun financiële situatie niet meer kunnen beïnvloeden.

4.2 Personeel en middelen

Al enige jaren is duidelijk dat de vereniging niet alles en dan ook nog tegelijk kan doen. Er moeten keuzes worden gemaakt, omdat de personele capaciteit voorlopig niet kan groeien. De inzet van vrijwilligers blijft derhalve essentieel. Ook in 2014 zal het dagelijks bestuur toezien op het stellen van prioriteiten in de veelheid aan activiteiten en werkzaamheden. Zij zal hierbij gebruik blijven maken van de aanwezige kennis in de vereniging.

4.3 Processen

Alle in de Strategie KVMO 2012-2017 benoemde hoofdprocessen draaien voldoende. Ledenwerving, zoals hierboven aangestipt, vereist voortdurende aandacht. De spagaat van de KVMO, waarbij de rol van beroepsvereniging soms haaks lijkt te staan op die van belangenvereniging, speelt de ledenwerving soms parten. De meerwaarde, die de combinatie juist biedt, zal voortdurend over het voetlicht moeten worden gebracht.

Het jaarlijkse symposium over een actueel onderwerp tijdens de jaarvergadering, actieve en zichtbare betrokkenheid bij symposia van de GOV|MHB, het Maritiem Evenement, de 64-jarigendag, de tweejaarlijkse KVMO-Veteranendag, activiteiten voor de doelgroep jongere marineofficieren en activiteiten voor elders-actieven: al deze activiteiten dragen bij aan een grotere zichtbaarheid van de vereniging en in het verlengde daarvan, de Koninklijke Marine.

De zichtbaarheid van de KVMO buiten de steden Den Helder, Den Haag en Vlissingen vraagt om actieve aandacht. Er zijn initiatieven ontplooid om in Amsterdam, Rotterdam, Doorn, Utrecht en Breda een permanente vertegenwoordiging onder verantwoordelijkheid van de afdelingsbesturen te krijgen, om de betrokkenheid bij de KVMO van de daar geplaatste leden te borgen. Het al eerder beschreven 'HB te velde', waarin werkbezoeken aan de diverse afdelingen worden gebracht om met de leden in gesprek te gaan over de bijzondere positie van de militair zal in 2014 worden gecontinueerd. Daarnaast zal het bestuur op de website en in de nieuwsbrieven nog meer laten zien met welke actualiteiten het zich bezig houdt en op welke manier het de belangen van haar leden behartigt.

4.4 Afstemming GOV|MHB

De GOV|MHB heeft in 2013 een nieuwe strategie voor de toekomst van de GOV|MHB uiteen gezet. De GOV|MHB zet in op de strategielijnen belangenvereniging, beroepsvereniging, pensioenen en collectieve ledenvoordelen. Het ProDef-netwerk is opgeheven, omdat het in onbruik was geraakt en geen positieve bijdrage meer leverde aan de strategie. De GOV|MHB zal meer gebruik gaan maken van bestaande sociale media als Facebook, Twitter en LinkedIn.

Het jaarlijkse KVMO-symposium over een actueel onderwerp draagt bij aan een grotere zichtbaarheid van de vereniging.

HOOFDSTUK V
Begroting 2014

De begroting voor dit jaar is, inclusief toelichting, vanaf medio april voor leden opvraagbaar bij het secretariaat van de KVMO. De begroting wordt behandeld en vastgesteld tijdens de Algemene Vergadering.

HOOFDSTUK VI
Benoeming leden hoofdbestuur

6.1 Tijdens de 100 ^e Algemene Vergadering d.d. 19 juni 2014 treedt statutair af en wordt voorgedragen voor herbenoeming:	6.3 Tijdens de 100 ^e Algemene Vergadering d.d. 19 juni 2014 worden benoemd:
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman vertegenwoordiger afdeling Zuid	n.t.b. vicevoorzitter
6.2 Tijdens de 100 ^e Algemene Vergadering d.d. 19 juni 2014 treedt af:	KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD vertegenwoordiger afdeling Midden
-	KLTZA drs. P.J. van Roon vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied
6.2.1. Tussentijds afgetreden	LTZT 2 OC B.A. Meere BSc vertegenwoordiger werkgroep Jongeren
LTKOLMARNIS J. de Wolf MSc vicevoorzitter	
KLTZT T.S. van Tongeren vertegenwoordiger afdeling Midden	
KLTZ ing. W.P. Groeneveld EMSD vertegenwoordiger afdeling Caraïbisch gebied	
LTZA 2 OC drs. T.R. Timmerman vertegenwoordiger werkgroep Jongeren	

UITNODIGING

100 AVKVMO

voor de 100^e Algemene Vergadering van de KVMO op 24 juni 2014

De 100^e Algemene Vergadering wordt gehouden bij het Koninklijk Instituut voor de Marine te Den Helder. Tijdens het huishoudelijk gedeelte staan de vereniging, het verenigingsbeleid, de begroting 2014 en het jaarverslag 2013 centraal.

Huishoudelijk gedeelte

De Algemene Vergadering begint om 10.00 uur. Vanaf 09.30 uur bent u van harte welkom. Na afloop (ca. 12.00 uur) wordt een gezamenlijke maaltijd genoten.

Agenda

1. Opening en mededelingen voorzitter
2. Goedkeuring verslag 99^e Algemene Vergadering d.d. 13 juni 2013
3. Behandeling amendementen ingevolge artikel 10 Algemeen Reglement
4. Beschrijvingsbrief 2014
5. Gevoerd beleid 2013
6. Strategie 2014
7. Verslag kascommissie 2013
8. Financieel jaarverslag 2013
9. Begroting 2014, opvraagbaar bij het secretariaat
10. Benoeming kascommissie 2014
11. Benoeming hoofdbestuursleden
12. Rondvraag en sluiting

Locatie

Maaszaal, gebouw Enyshouse
Het Nieuwe Diep 8, 1781 AC Den Helder

De vergadering is voor alle KVMO-leden toegankelijk. Het hoofdbestuur van de KVMO nodigt haar leden dan ook van harte uit hierbij aanwezig te zijn!

OPENBAAR GEDEELTE

Het thema van deze speciale Algemene Vergadering is:

“Met innovatie de toekomst in”

De bekende trendwatcher, spreker en auteur **Adjiedj Bakas** zal de inleiding tot het symposium verzorgen.

Diverse sprekers, waaronder Jan Willem Maas, Senior Partner & Managing Director van The Boston Consulting Group en Wilfried Post, Senior Research Scientist Human Factors bij TNO, zullen ieder vanuit een andere invalshoek het thema belichten.

Dagvoorzitter is **LTKOLMARNIS b.d. H.J. Bosch**.

Het middagprogramma begint om 13.30 uur. Na afloop, om ca. 16.15 uur, is er een borrel, met muzikale begeleiding van het strijkkwartet van de Marinierskapel.

Via **www.kvmo.nl** en nieuwsbrieven wordt u op de hoogte gehouden van het definitieve programma.

Locatie

Zaaltje Korps Adelborsten
Hoofdgebouw Koninklijk Instituut voor de Marine
Het Nieuwe Diep 8, 1781 AC Den Helder

Het wordt op prijs gesteld als u met onderstaande antwoordstrook uiterlijk **17 mei** a.s. kenbaar maakt of u aanwezig zult zijn en van de lunch gebruik wilt maken. U kunt zich ook per e-mail opgeven: **info@kvmo.nl**

Ondergetekende:

Naam
Adres
Rang
Plaatsing
E-mailadres

- ☐ neemt deel aan het **huishoudelijk gedeelte** van de 100^e Algemene Vergadering van de KVMO op 24 juni 2014.
☐ zal wel/geen*) gebruik maken van de lunch
☐ neemt deel aan het **openbare gedeelte** van de 100^e Algemene Vergadering

*) doorhalen wat niet van toepassing is

S.v.p. in envelop retourneren aan het KVMO-secretariaat, antwoordnummer 93244, 2509 WB Den Haag. Frankeren is niet nodig.

100 AVKVMO

column

De laatste week van februari leek ondanks alles nog een mooie in Oekraïne. Ex-president Janoekovitsj was onvindbaar en Rusland leek zich niet om hem te bekommeren. Hier en daar werd dat uitgelegd als een teken dat Moskou zich wellicht bij de feiten zou neerleggen en werd gesproken van een smadelijke nederlaag van Wladimir Poetin. Die had zijn hoofd niet bij Sotchi en Kiev tegelijk kunnen houden.

Het was een week waarin kon worden teruggekeken op de vlucht van het *ancien regime*, de ontbinding van de Berkoet politie, de vrijlating van Julia Timoshenko en op het uitroepen van vrije verkiezingen op 25 mei.

Tegen het weekend van 27-28 februari doken toch zwijgende identiteitsloze soldaten op bij het vliegveld van Simferopol op. Maar het vliegverkeer ging door. Even later verschenen de *mystery men* ook bij kazernes van Oekraïense militairen. Ze deden nog steeds niets, behalve er zijn, maar een gewapende interventie kon je het niet noemen. Op zaterdag 1 maart dook Janoekovitsj weer op, maar hij was een keizer zonder kleren, die zich beklagde over het feit dat Poetin 'tegen zijn gewoonte in' nog geen actie had ondernomen. Maar nauwelijks was hij uitgesproken of de Russische Federatieraad machtigde Rusland om met alle middelen op te komen voor de belangen van Rusland en de veiligheid van Russen 'in heel Oekraïne'. Dat doen we pas in laatste instantie, zeiden belangrijke Russen, maar we zijn er wel klaar voor.

Heel erg klaar, bleek al snel, want steeds meer mannen in groene pakken omsingelden Oekraïense garnizoenen en overheidsgebouwen, en blokkeerden de landengte die het schiereiland met de rest van Oekraïne verbindt. Daar hoefde geen schot bij gelost te worden, het perspectief van uithongering was voldoende en 'spontane' volksbrigades zorgden voor de benodigde dreiging en intimidatie. Op 4 maart ontkende Poetin dat er Russen in Oekraïne actief waren, we moesten begrijpen dat het toch om zelfverdedigingsgroepen ging die zich spontaan tot beveiligers van het Russische eigene hadden opgeworpen. Droegen zij Russische uniformen? Die waren toch overal te koop. Rusland deed niet meer dan wachten op wat er gevraagd werd en nodig zou zijn.

Die vragen kwamen onheilspellend snel. Wie, zoals ondergetekende, op donderdag 6 maart een Clingendael-bijeenkomst over Oekraïne inleidde, wist niet wat hij anderhalf uur later in het slotwoord tot het publiek moest zeggen. In dat bijzondere geval waren er tijdens de discussie twee zware feiten aan de historie toegevoegd: ongewapende OVSE-waarnemers waren niet tot de Krim toegelaten en het parlement van de Krim had het referendum over een aansluiting van de Krim bij Rusland – op zich al ongrondwettig omdat de gehele Oekraïne zich in zo'n referendum zou moeten uitspreken – twee weken vervroegd naar 16 maart en Rusland alvast dringend laten weten of het zich op een 'ja' wilde voorbereiden. Met dat laatste werd ook maar meteen tot de Oekraïense militairen gezegd dat ze ineens per decreet niet-Russisch, dus illegaal waren, en dus als bezettingsmacht beschouwd werden. Of ze zich maar wilden overgeven. In anderhalf uur van bezitters naar bezetters, van ge- naar belegerd. De Europese geschiedenis ging die middag sneller dan ze kon worden vernomen, uitgelegd, en bediscussieerd. <

Rusland deed niet meer dan wachten op wat er gevraagd werd en nodig zou zijn

Prof. dr. J. (Ko) Colijn is defensiespecialist, directeur van 'Instituut Clingendael', redacteur van Vrij Nederland en hoogleraar aan de Erasmus Universiteit Rotterdam

De Europese toekomst van onze defensie

Bestaat dat eigenlijk wel, Europese defensie? Beleidsmakers en de media verwijzen vaak naar 'Europa': 'Europa' komt tussenbeide in de Centraal-Afrikaanse Republiek, 'Europa' zou toch echt iets moeten doen aan de crises in Syrië of Oekraïne. Maar wat Europa in defensietermen precies betekent, is eigenlijk verre van duidelijk.

Dit artikel argumenteert dat de huidige strategische context ons dwingt om daar snel en grondig over na te denken, want Europeanen zullen zelf meer verantwoordelijkheid moeten nemen. Defensieplanning, capaciteitsopbouw, operaties, strategie: meer en meer zal Europa zelf het initiatief moeten nemen om de eigen problemen aan te pakken.

Europa centraal in de nieuwe strategische context

Ieder Europees land doet aan nationale defensieplanning en de NAVO plant via het *NATO Defence Planning Process* (NDPP) voor het bondgenootschap als geheel. Nochtans weten we dat significante extra militaire capaciteit niet van individuele landen zal komen, maar van diverse 'clusters' of samenwerkingsverbanden tussen landen. De belangrijkste lacunes in het Europese arsenaal betreffen strategische *enablers*, de capaciteiten die machtsprojectie mogelijk maken, zoals strategisch transport, inlichtingen en communicatie via satelliet en *drones*, *air-to-air refuelling* etc.. Om economisch haalbaar te zijn vergen programma's die deze lacunes aanpakken een kritische

massa aan investeringen en bestellingen die de mogelijkheden van eender welk Europees land ver overstijgt. De samenwerking, als ze plaatsvindt, zal dus tussen Europese landen gebeuren, want het zijn niet de VS maar wijzelf die ernstige tekorten hebben.

We weten evenzeer dat meer en meer operaties niet door de NAVO als geheel uitgevoerd zullen worden, maar door de Europese pijler van de NAVO. Europese landen zullen militaire interventie initiëren en het gros van de troepen leveren voor operaties in onze periferie. Dat heeft alles te maken met de verschuiving van het zwaartepunt van de Amerikaanse strategie van Europa en zijn omgeving naar Azië, de zgn. 'pivot'. De VS verwachten van ons, hun Europese bondgenoten, geen grote operationele rol in Azië, maar wel dat wij veiligheidsproblemen in onze eigen brede omgeving aanpakken. Dat doen we bij voorkeur in een zo vroeg mogelijk stadium, voor de zaak escaleert, zodat we het probleem autonoom kunnen beheersen zonder massaal beroep te moeten doen op Amerikaanse capaciteiten. Hoe meer Europa deze de facto regionale autonomie waarmaakt, met hoe meer vertrouwen de VS zich op Azië kunnen toespitsen. De interventie in Libië in 2011

was een eerste voorbeeld van deze nieuwe trend: geïnitieerd door Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk, die de VS van de noodzaak ervan moesten overtuigen – meestal is het omgekeerd – maar dan wel nog massale inzet van Amerikaanse *enablers* nodig hadden om de operatie tot een goed einde te brengen. De Franse interventie in Mali in 2013, gevolgd door een EU opleidingsmissie, beantwoordde al meer aan de Amerikaanse verwachtingen: snelle actie, zonder nood aan Amerikaanse militaire middelen (met uitzondering van inlichtingen), die het probleem dan misschien nog niet permanent opgelost maar toch al gestabiliseerd heeft.

Dit alles betekent niet dat de VS Europa aan zijn lot overlaten: mocht er opnieuw een rechtstreekse bedreiging tegen het Europese continent opduiken, dan zouden de Amerikanen zich verplicht zijn die af te wenden, omwille van hun eigen vitale belangen. In die zin blijven de VS (ook) een Europese grootmacht. Bovendien bestaat buitenlands- en veiligheidsbeleid natuurlijk voor een groot deel uit reageren op dwingende gebeurtenissen, zodat de VS nog steeds betrokken kunnen raken bij crises in en rond Europa, zoals in Syrië en Oekraïne.

Een echte strategische actor beperkt zich echter niet tot reageren maar zet ook een proactieve strategie uit, een aantal prioritaire domeinen waarin hij de gebeurtenissen vorm wil geven in plaats van ze louter te ondergaan. Die proactieve agenda richt zich wat de VS betreft vandaag op Azië; hun leiderschap in Europese veiligheidskwesties is eerder terughoudend te noemen. Of zou terughoudender moeten zijn, want de crisis in Oekraïne vergt een diplomatieke oplossing, die bij sabelgekleter vanwege Washington en de NAVO niet gebaat is. Europa moet oppassen dat haviken in de VS en in sommige lidstaten het probleem niet nog groter maken – ook daarom moet Europa het strategisch debat in eigen handen nemen.

Naar een Europese defensie

In deze nieuwe strategische context is 'Europa' het niveau waarop wij onze strategie moeten bepalen en capaciteiten moeten ontwikkelen, want het zijn de Europeanen die meer verantwoordelijkheid moeten nemen voor hun eigen veiligheid – en dat kunnen ze alleen collectief. De Europese pijler van de NAVO of het Gemeenschappelijk Veiligheids- en Defensiebeleid (GVDB) van de Europese Unie: het komt dan eigenlijk op hetzelfde neer, want het is telkens dezelfde kern van Europese landen. De Amerikanen maakt het niet meer uit onder welke vlag we optreden – als we maar optreden. Eén zaak is duidelijk: zij gaan het niet meer voor ons doen, het is aan de Europeanen zelf om het initiatief te nemen. In een NAVO zonder Amerikaans initiatief kan dat dus alleen maar komen van dezelfde Europeanen die ook al rond de tafel van de EU zitten.

Herman van Rompuy, de voorzitter van de Europese Raad (de staatshoofden en regeringsleiders van de EU), had het daarom bij het rechte eind toen hij begin 2013 opriep om defensie op de agenda te zetten. Niet om het alleen maar over het GVDB te hebben, maar over 'de staat van defensie in Europa'. De moeilijkheid is echter dat er vandaag geen institutioneel forum is waar de Europeanen beslis-

Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk moesten de Verenigde Staten erin 2011 van overtuigen om in te grijpen in Libië.

singen kunnen nemen over hun strategie en capaciteiten voor GVDB zowel als NAVO, los van de vraag of ze in een specifieke crisis onder NAVO-, EU- of nationale vlag optreden. Vermits elk land uiteraard maar één krijgsmacht heeft en er dus ook maar één som van alle Europese krijgsmachten is, kan er nochtans maar één strategie en één militair ambitieniveau zijn. Bij gebrek aan beter, is de Europese Raad het best geplaatst om hierover te beraadslagen. Het is natuurlijk een EU-orgaan, maar het zijn onze staatshoofden en regeringsleiders, die samenkomen in een intergouvernementele context en geen juridisch bin-

'Europa' is het niveau waarop wij onze strategie moeten bepalen en capaciteiten moeten ontwikkelen

dende maar politieke beslissingen nemen. Logischerwijze zou hier de algemene strategie voor het gezamenlijk buitenlands beleid bepaald moeten worden (waarvoor de EU over alle instrumenten beschikt) en de Europese militaire strategie die daar een afgeleide van moet zijn (die al naar gelang het geval via de NAVO, het GVDB of nationaal kan uitgevoerd worden).

Helaas werd de Europese Raad van december 2013, waar defensie op de agenda stond, op de klassieke wijze voorbereid via de geijkte EU-kanalen, waardoor het ten slotte toch weer een top over het GVDB alleen werd. Niettemin werden er een aantal belangrijke beslissingen genomen, die de aanzet kunnen vormen tot een volwaardige Europese defensie, belichaamd door tegelijkertijd de Europese pijler van de NAVO en het GVDB, die in feite twee kanten van dezelfde medaille zijn, onder de brede politieke autoriteit van de Europese Raad.

Europese beslissingen om op voort te bouwen

Het meest concrete resultaat is dat de Europese Raad een aantal multinationale programma's kon verwelkomen: onbemande vliegtuigen, *air-to-air refuelling*, satellietcommunicatie en cyberveiligheid. Allemaal belangrijke strategische *enablers* die onze capaciteit tot ontplooiing

direct ten goede zullen komen. In eerste instantie is het de bedoeling om effectiever gebruik te maken van de bestaande capaciteit, door een gebruikersgemeenschap of *user community* op te richten bijvoorbeeld. Maar het einddoel mag niet uit het oog verloren worden: de ontwikkeling en productie van nieuwe Europese platformen zoals *drones*, tankers en satellieten. Bovendien had de EU eind 2011 eigenlijk 11 projecten geprioritiseerd: die andere domeinen (zoals precisiegeleide munitie en ISTAR – *Intel, Surveillance, Target & Recon*) mogen niet vergeten worden. Idealiter worden de capaciteiten die uit deze multinationale programma's resulteren ook permanent multinationaal beheerd, vandaar de aanmoediging door de Europese Raad om het model van het European Air Transport Command (EATC) toe te passen. Een belangrijke partner hierbij kan de Europese Commissie zijn. Door voor te stellen dat ze ook zelf projecten zou kunnen leiden en financieren, die eventueel zelfs tot capaciteiten in eigendom van de EU zouden kunnen leiden, had de Commissie vorig jaar in heel wat hoofdsteden al armbellen doen afgaan. *EU-owned* capaciteiten ging voor de meeste hoofdsteden veel te ver – ook de NAVO heeft overigens, behalve de AWACS en natuurlijk de commandostructuur, zelf vrijwel geen capaciteiten. Toch heeft het zin om hierover creatief na te denken. Veel van onze lacunes, met name qua *enablers*, zijn immers *dual use*: een satelliet en een transportvliegtuig (en dus ook de tanker die het bevoorraadt) kunnen zowel voor militaire als civiele taken ingezet worden. Omwille van de terughoudendheid in de meeste lidstaten besliste de Europese Raad voorlopig om de Commissie te vragen een voorbereiden-de actie op te zetten qua onderzoek en geld vrij te maken onder het Horizon 2020 programma. Maar vermits de landen zelf niet echt in het geld zwemmen, is het aan te raden het aanbod om zelf programma's te financieren niet te vergeten. Dat hoeft niet tot 'Commissie-capaciteiten' te leiden, maar misschien kan de Commissie één deelnemer zijn aan een multinationaal project, op gelijke hoogte als de deelnemende lidstaten?

Eén zaak is duidelijk: het belangrijkste is nu dat meer lidstaten aan meer programma's deelnemen en er meer middelen in stoppen. Anders zullen ze niet de kritische massa bereiken die nodig is om ze te doen slagen. Het Europees Defensieagentschap (EDA) kreeg van de Europese Raad twee belangrijke taken: om te bekijken hoe gemeenschappelijke aankopen (*pooled procurement*) effectiever en efficiënter gemaakt kunnen worden en om fiscale en andere stimuli voor samenwerking te onderzoeken (zoals een uitzondering op de BTW, die nu bestaat voor NAVO-maar niet voor EU-projecten).

Er is een duidelijk verband tussen samenwerking in de grote projecten qua *enablers* op Europees niveau en samenwerking in kleinere, meestal regionale 'clusters', zoals tussen België en Nederland. Bijna alle lidstaten blijven snijden in hun defensiebudget. Een van de manieren om desondanks budgettaire marge te creëren om deel te nemen aan de grote Europese projecten, is zeer ver te gaan in *pooling & sharing* in de kleinere clusters. BENESAM kan hiervoor perfect tot voorbeeld dienen.

Door een combinatie van *pooling* (permanente binationale middelen, zoals het hoofdkwartier in Den Helder en de operationele school) en specialisering (opleiding, onderhoud en logistiek voor de fregatten en mijnenjagers wordt telkens door één land voorzien voor beide landen) zijn de Belgische en Nederlandse marine in de loop der jaren zeer verregaand geïntegreerd. Zo verregaand, dat de integratie ongedaan maken haast onmogelijk is: geen van beide landen heeft de middelen om in alle geïntegreerde domeinen opnieuw op nationale basis te voorzien. Zo verregaand daarom ook, dat beide landen de facto aan gezamenlijke planning moeten doen, zoals de gesprekken over toekomstige fregatten bewijst. Hoe langer hoe meer zullen we de Belgisch-Nederlandse marine als één marine moeten gaan beschouwen, met twee nationale en een binationaal onderdeel, in plaats van als twee marines die samenwerken.

Dit is het model van de toekomst en er gaat dan ook geen seminar over Europese defensie voorbij zonder dat het omstandig uit de doeken gedaan wordt. Maar als België en Nederland dan toch zo slim zijn, waarom hebben ze hetzelfde model dan nog niet toegepast op hun beide luchtmachten? De opvolging van de F16 is het ideale moment om één gezamenlijke jachtcapaciteit uit te bouwen,

Meer en meer zullen landen in bepaalde capaciteitsdomeinen het 'cluster-niveau' als dé capaciteit moeten beschouwen

met net zoals in de marine nationale platformen met een nationale bemanning. Jacht- én transportcapaciteit kunnen echter geconcentreerd worden op twee hoofdbasis-sen en opleiding, onderhoud en logistiek kunnen volledig georganiseerd worden op gespecialiseerde of binationale basis.

Dat hoeft niet te betekenen dat België en Nederland in alle domeinen samenwerken: ieder moet partners kiezen in functie van het capaciteitsdomein, zoals onze beide landen nu al deel uitmaken van EATC, samen met de Fransen en de Duitsers, maar bijvoorbeeld de Belgische land-component eerder op het Eurocorps en de Nederlandse op het Duits-Nederlands korps gericht is. Belangrijk is dat de vele andere regionale 'clusters', die vooralsnog vooral op papier bestaan, in dezelfde richting moeten evolueren: tussen de Scandinavische landen, de Baltische staten en de landen van de Weimar en Visegrad-groepen (Frankrijk, Duitsland en Polen resp. Polen, Hongarije, Slowakije en Tsjechië) is er nog heel wat ruimte voor integratie.

Alleen door zo radicaal te kiezen voor integratie kunnen Europese landen op termijn budget vrijmaken om naast het behoud en de opwaardering van de bestaande capaciteit, zoals de jacht, ook te investeren in sommige van de grote Europese programma's. De ministers van financiën moeten dan wel toestaan dat bespaard geld geherinvesteerd wordt. België heeft bijvoorbeeld in het verleden al bijgedragen aan satellietprogramma's en heeft een hoog-technologische lucht- en ruimtevaartsector; allemaal re-

denen om de Europese trein niet te missen. Dat betekent dat de keuze van met welk land men wil samenwerken in een veel vroeger stadium van aankoopdossiers een hoofd-factor moet worden.

Meer en meer zullen landen in bepaalde capaciteitsdomeinen het 'cluster-niveau' als dé capaciteit moeten beschouwen, met name wat betreft defensieplanning, en hun nationale capaciteit eerder als een onderdeel daarvan dan als een capaciteit op zich. Het Duitse idee van de *framework nation* gaat in dezelfde richting: een aantal landen die de facto aan gezamenlijke defensieplanning gaan doen. Het voorbeeld van BENESAM toont aan dat dit niet per se tussen één groot en enkele kleine landen hoeft, maar ook binnen een 'cluster' van min of meer gelijkwaardige partners mogelijk is.

Conclusie: GVDB = de Europese pijler van de NAVO

Het hoeft geen betoog dat de puzzel van nationale, "cluster" en Europese capaciteiten die zo ontstaat duidelijke *top-down* coördinatie en aansturing behoeft. Vandaar het belang van een andere taak die het EDA van de Europese Raad heeft gekregen: een beleidskader voorstellen dat meer transparantie tussen de nationale defensieplanning van de landen toelaat, om meer convergentie van capacitaire behoeften en van de tijdslijnen voor de vervanging van capaciteiten te scheppen. In feite zou dit mandaat nog ruimer geïnterpreteerd moeten worden. Dit zou precies het gat dichten tussen de nationale planning en het NDPP: wat is het ambitieniveau van de Europese bondgenoten / het GVDB? Welke soorten operaties, op welke schaal, willen zij autonoom (lees zonder de VS) aankunnen en welke capaciteiten (met name *enablers*) vergt dit? Meer en meer wordt duidelijk dat als er vooruitgang te verwachten is qua capaciteiten, die dan eerder in GVDB/EDA-verband zal komen. De NAVO heeft het eigen 'Smart Defense' initiatief zo goed als afgeschreven. De reden is niet ver te zoeken: als het doel is dat de Europeanen

door samenwerking meer capaciteit genereren, dat gaat dat makkelijker (of minder moeilijk) in een forum waar de Europeanen onder elkaar kunnen beslissen – het GVDB. De NAVO kan zich daarom terecht beter toeleggen op een andere cruciale taak, het *Connected Forces Initiative*: het organiseren van manoeuvres, waarvoor de NAVO-commandostructuur onontbeerlijk is, om de interoperabiliteit van alle Europese capaciteiten onderling en met de andere bondgenoten te verzekeren.

Een vraag blijft nog steeds onbeantwoord: strategie – voor welke regio's precies wil Europa verantwoordelijkheid opnemen? In een voorbereidend rapport voor de Europese Raad stelde de Hoge Vertegenwoordiger, Catherine Ashton, het duidelijker dan ooit: Europa moet autonoom zijn; om te beginnen in de eigen brede omgeving; waar het macht moet kunnen ontplooiën; om zijn belangen te verdedigen; met partners waar mogelijk, alleen waar nodig. Samen met het feit dat de EU dit jaar een Maritieme Veiligheidsstrategie zal goedkeuren, is dit de scherpste verklaring ooit over het Europees ambitieniveau.

De Europese Raad had maar te kopiëren maar heeft dat helaas niet gedaan. Wel is er een vage uitnodiging aan Ashtons opvolger om in de loop van 2015 'iets' rond strategie te doen. In afwachting is het nu aan de EU-instellingen, maar zeker ook aan de lidstaten, om volop te gaan voor de uitvoering van de andere conclusies, over programma's, stimuli en *pooling & sharing*. Europese defensie betekent immers niet dat Europa het in onze plaats zal doen, maar dat we samen handelen om Europa te maken.

Prof. Dr. Sven Biscop is directeur van het programma "Europa in de wereld" aan het Egmont – Koninklijk Instituut voor Internationale Betrekkingen in Brussel en doceert aan de Universiteit Gent en aan het Europeacollege in Brugge.

Model voor de toekomst? Door een combinatie van pooling en specialisering zijn de Belgische en Nederlandse marine in de loop der jaren verregaand geïntegreerd. Op de foto een ontmoeting tussen de Nederlandse Commandant Zeestrijdkrachten, vice-admiraal Borsboom en zijn Belgische counterpart. (foto: MCD)

Qua Putt-It Orbis

Eerst wat cijfers. Het is verklaarbaar, zeer zeker voor hen die het al wisten: steeds meer mensen spelen golf. Hun aantal is opgelopen tot bijna 380.000 (medio 2012) en groeit jaarlijks met zo'n 5% (circa 17.000 mensen). De groei vindt plaats bij jong en oud en bij mannen en vrouwen.

Er zijn grote verschillen tussen provincies. De participatie is het hoogst in Utrecht, 3,18%. In de provincies Noord-Holland en Noord-Brabant speelt ongeveer 2,7% golf. Het landelijk gemiddelde is 2,1%. Er golfen meer mannen (circa 2/3) dan vrouwen (1/3). (Bron: NVG/NGF 2012)

Op de Nederlandse golfbanen treffen we betrekkelijk veel (oud)mariniers aan. Daarnaast, en dit is opvallend, zijn er ook veel mariniers die op of rond de golfbaan iets betekenen.

In deze nieuwe rubriek stellen we enkele (oud) mariniers aan u voor die golfen. We bezoeken ook de baan waar ze werken, die, nadat er een ronde is gespeeld, een geheel objectieve mariniersbeoordeling krijgt.

De marinier: Kapitein der mariniers b.d. Ed Waelpoel

Oud marinier
Laatste functie bij het Korps

Huidige handicap
Handicap bij het Korps

Favoriete Golfbaan

sinds maart 2001
unitleider bij bureau aanstelling Defensie Werving en Selectie
15,3
Geen enkele handicap gehad bij het Korps. Alles was mooi, uitdagend en prachtig. Een prima periode gehad. De Doornse golfbaan: negen holes en direct gelegen naast de VBHKAZ. Ik ben ook vicevoorzitter van de vereniging en al ruim 20 jaar betrokken bij het wel en wee.

Omgeving hole 18. >>

Huidige functie

Caddiemaster bij de Hilversumsche Golfclub. Dit doet hij samen met twee andere oud-mariniers; Andre van Hees (vanaf 1997) en Roel van Rossum (vanaf 1993). Samen 'roosteren' zij zichzelf 10 dagen per maand in. Was de Caddiemaster oorspronkelijk de 'baas' van alle caddies, tegenwoordig is hij steeds meer de gastheer voor alle leden en overige spelers van de baan. Ed Waelpoel is als het ware de vraagbaak, regelaar en *troubleshooter* van de Golfbaan. (Herkenbaar?! een soort van CSM)

Het kantoor van Ed en zijn collega's staat op een strategische plek. De Caddiemaster heeft zo een uitstekend zicht op de toegang. Hij ziet elke speler bij binnenkomst, zodat de toezicht is gewaarborgd. Op deze baan 'regelt' de Caddiemaster ook de Handicarts.

Ed Waelpoel bij de ingang van 'De Hilversumsche Golfclub'

De golfbaan: De Hilversumsche Golfclub

'De Hilversumsche Golfclub' is een van de oudste banen in Nederland, opgericht in 1910. Er zijn enkele andere oude banen in Nederland, onder meer de Koninklijke Haagsche uit 1893 en de Doornsche uit 1894, in 1927 omgedoopt tot de 'Utrechtsche Golf Club de Pan'. 'De Hilversumsche' is vooral bekend omdat de 'KLM Open' hier wordt gespeeld (om toerbeurt met andere banen).

Beoordeling

'De Hilversumsche' is een prachtige bosbaan die er uitmuntend bijligt. Op deze baan, waarin we weinig waterpartijen aantreffen, heerst een ongestoorde sfeer. Een eerste indruk is er een van een redelijk gemakkelijke baan, maar zoals zo vaak: 'The proof of the pudding is in the eating'. Op 17 juni 2013 is er gezamenlijk gespeeld tijdens de jaarlijkse (oud) mariniers Golfwedstrijd om de Spiekerman van Weezenburg Laars. De moeilijkheden die toen werden ervaren zijn, kort opgesomd: de wind, de heidepartijen in de *rough* en de werkelijk schitterende *greens* (veel spelers zijn gewend aan tragere greens).

Tijdens het spel valt het op dat men weinig merkt van andere spelers in de baan. Er heerst een serene rust die

af en toe prettig verstoord wordt door een konijn of een laag overvliegende roofvogel. Trouwens, gedurende het gezamenlijke spel in juni vorig jaar is er slechts één *eagle* gescoord...

Occasion Q.P.O.

Mariniers ontvangen, als ze besluiten te gaan spelen op 'de Hilversumsche', gratis een sterke kop koffie op het gezellige kantoor van de Caddiemasters. Uiteraard wordt er kosteloos een sterk verhaal bij geserveerd.

Let op

Op maandag 30 juni 2014 vindt de golfwedstrijd om de Generaal Spiekerman van Weezenburg Laars van dit jaar plaats. Doet u ook mee?

Ook (oud) marinier en werkzaam op de golfbaan?
Neem contact op met Dick Bosch, hetbosch@home.nl

10X

AAN HET WOORD

LTZE 2 IR. MAARTEN HARTEMINK

Geboortedatum : 20 juli 1986
 Datum in dienst : 16 augustus 2006
 Opleidingen : VWO, propedeuse HTS Werktuigbouwkunde, bachelor Militaire Systemen & Technologie (KIM) en master Computer Science - track Media and Knowledge Engineering (TU Delft)
 Huidige functie : SVO 2 a/b Zr. Ms. De Ruyter
 Waarom bij de KM : Vanwege de afwisseling, de uitdaging, het varen en de techniek.

AMBITIE

Ik hou van nieuwe uitdagingen en wetenschap/techniek. Gedurende mijn loopbaan wil ik mezelf als persoon en technicus dan ook zo breed mogelijk blijven ontwikkelen. Met de operationele ervaring en met mijn academische achtergrond hoop ik later bij te kunnen dragen aan de ontwikkeling of aanschaf van geavanceerde ICT en sensor systemen.

BEWONDERING

Voor mensen die een doel voor ogen hebben en die hier volledig voor gaan, zoals topsporters. Maar ook mensen die naast hun werk in deeltijd een opleiding volgen en hier de motivatie en het doorzettingsvermogen voor vinden om dit vol te houden.

VOORBEELD

Mensen die genieten van de kleine dingen in het leven, die opkomen voor anderen of die anderen helpen en steunen wanneer dat nodig is. Niet alleen in een groep, maar ook in de samenleving als geheel, zijn deze personen van grote waarde.

ERGERNIS

Ik kan mij ergeren aan personen die (structureel) niet doen wat ze zeggen of beloven te doen.

BELANGRIJKE ERVARING

De KIM-periode in het algemeen en met name het voorzitterschap bij het organiseren van het Assaut in mijn derde jaar. Een ervaring voor het leven waar ik enorm veel van geleerd heb!

MOTTO

'Doe maar normaal, dan doe je al gek genoeg'. Hoewel het op zijn tijd goed is om gek te doen of buiten de veilige paden te treden, is het wel belangrijk om jezelf te blijven.

TOEKOMSTPERSPECTIEF

Hoewel het varen mij prima bevalt en ik dit erg leuk vind, zijn er ook op de wal genoeg uitdagende functies te vinden. Zo lijkt een functie bij DMO als bijvoorbeeld projectofficier mij erg interessant, maar ook een individuele uitzending zie ik wel zitten.

PENSIOEN

Misschien onverstandig, maar doordat dit nog zover weg is ben ik hier eigenlijk nog totaal niet mee bezig. Het zou goed zijn om hier wel eens naar te kijken.

FAVORIETE WEBSITES

nu.nl en buienradar.nl. Daarnaast tweakers.net, voor de ontwikkelingen op computer- en elektronica gebied. Ook maak ik regelmatig gebruik van beslist.nl voor het vergelijken van online prijzen en webshops.

FAVORIETE MUZIEK

Rock is veruit mijn favoriete genre en elk jaar probeer ik dan ook wel naar een muziekfestival te gaan.

Wereldwijde ambities en Buitenlandse Zaken

Een gevalstudie over gevoelige Nederlandse marinemanoeuvres in de Koude Oorlog

STANAVFORLANT, aanvang 1972. Op de voorgrond het Britse fregat HMS Jupiter, in het midden het fregat Hr.Ms. Evertsen. (bron: *The ships and men who participated as members of the Standing Naval Force Atlantic 1 January – 1 July 1972* (1972) p. 60)

'Ondanks het verlies van Indië en Nieuw-Guinea, waar onze blik verruimd werd, [horen] wij thuis op de zeven zeeën, waarop Nederland groot geworden is. Met alle waardering voor de Europese integratie en met erkenning van de noodzaak daartoe meen ik, dat onze visie niet beperkt moet blijven tot Noordwest-Europa'.

Aldus sprak viceadmiraal L. Brouwer enige maanden na de overdracht van het Nederlandse deel van Nieuw-Guinea in oktober 1962.

Een decennium later was het beeld niet anders. E. Roest, viceadmiraal b.d. en oud-bevelhebber der Zeestrijdkrachten (1972-1975), zag het in die jaren aldus: '[k]ijk, we leverden natuurlijk wel een vaste bijdrage aan de NAVO in de *area*. Wij wilden echter *world wide* geregeld optreden. [...] Onze koopvaardij was natuurlijk actief over de hele wereld. Waar mogelijk moesten we ze bij kunnen staan'.² Schout-bij-nacht J.D. van Renesse van zijn kant sprak in 1985 stellig dat '[d]e Nederlandse belangensfeer [...] niet [eindigt] aan de grenzen van het NAVO-bondgenootschap, maar is wereldwijd. Nederland heeft daarom ook geen *area* en in beginsel is de gehele vrije wereld ons gebied'.³

De Koninklijke Marine bleef, getuige de uitspraken van deze vlagofficieren, tijdens de gehele Koude Oorlog de ambitie koesteren wereldwijd haar vlag te tonen. In dit artikel passeert een voorval de revue dat illustratief lijkt voor de door de Nederlandse marineleiding nagestreefde gedachte, om al dan niet volledig in lijn met de mores van Den Haag, *qua patet orbis* actief te blijven.

Mondiale ambities

De Koninklijke Marine leek na het verlies van Nederlands Nieuw-Guinea (1962) bij de invulling van haar *global ambitions* te worden geholpen door het feit dat de NAVO omstreeks 1970 wereldwijd de eigen *Sea Lines Of Communication* (SLOCS) wenste te beschermen tegen de sterk groeiende vloot van de Sovjet-Unie. Er volgden in dit verband discussies over deze maritieme strategie en manoeuvres bezuiden de Kreeftskeerkring, de NAVO-grens bij de breedtegraad 23° 27' N. Lidstaten met sociaal-democratische en links-liberale regeringen als Noorwegen, Denemarken en Canada benadrukten evenwel dat de verdragsorganisatie uitsluitend plannen mocht uitwerken voor manoeuvres in oorlogstijd. Oefeningen buiten het verdragsgebied sloten zij uit om zo de Sovjet-Unie niet te bruuskieren.⁴

Tegelijkertijd stelden in Nederland een groeiend deel van de bevolking en politiek links georiënteerde partijen zich kritisch op tegenover het instituut krijgsmacht alsook de 'imperiale' marine. De regerende centrum-rechtse kabinetten hielden evenwel vast aan een uiterst Atlantisch veiligheidsbeleid. Het instabiele kabinet-Biesheuvel (1971-1972) zag zich geconfronteerd met toenemende maatschappelijke oppositie tegen het algehele regeringsbeleid, waarbij linkse partijen als provocerend gekenschetste manoeuvres en strategieën van de NAVO aangrepen om de betrokken ministers ter verantwoording te roepen.⁵ In lijn met het laatste stelde de Directie NAVO- en WEU-zaken (DNW)⁶ van het ministerie van Buitenlandse Zaken zich terughoudend op waar het mondiale ambities van de eigen marine en maritieme strategieën van de NAVO buiten het verdragsgebied betrof.

Aanvang juli 1970 ontving het ministerie van Buitenlandse Zaken, afdeling Militaire en Civiele Verdedigingsaangelegenheden (MC), een overzicht van de scheepsbewegingen en voorgenomen havenbezoeken door het NAVO-smaldeel *Standing Naval Force Atlantic* (STANAVFORLANT) in

Viceadmiraal J.B.M.J. Maas te midden van commandanten van de *Standing Naval Force Atlantic*, 1971. (bron: NIMH)

het voorjaar van 1972. Hieruit viel op te maken dat deze multinationale eenheid, een Nederlands fregat inclusief, ging participeren in de zogeheten *Operation Springboard*, een jaarlijkse Amerikaanse marineoefening in het Caribische gebied nabij de Dominicaanse Republiek.

Grenzen opzoeken

Nu was dit *an sich* geen opvallend gegeven, omdat genoemde eenheid al in 1969 aan deze exercitie even bezuiden de Kreeftskeerkring had deelgenomen, maar de manoeuvre bleef toentertijd beperkt tot de wateren nabij Puerto Rico.⁷ Wat de aandacht trok, was de vermelding dat de schepen voor onderhoud halverwege de oefening tussen 14-21 februari een '*informal port visit*' zouden afleggen aan Willemstad, Curaçao. Gelet de politiek heikele besprekingen over de ontwikkeling van plannen voor marine-inzet buiten het verdragsgebied, reageerde DNW/MC gealarmeerd. DNW/Bureau Militaire Samenwerking (MS) werd gesommeerd 'zeer attent [te] zijn op verdere ontwikkelingen m.b.t. bezoek aan Curaçao [...] dat buiten NAVO gebied ligt'. Ook moest dit Bureau bij de marineleiding navragen wie dit voorstel van de *Supreme Allied Commander Atlantic* (SACLANT) had gelanceerd.⁸ De zeestrijdkrachten gaven droogjes te kennen dat zij 'niet exact' wisten wie de initiatiefnemer van dit voorgenomen havenbezoek was. DNW/MS hield het er zodoende maar op dat de opnemings van Willemstad in het vaarschema van STANAVFORLANT niet door Nederland was opgebracht. Toch meende ze te moeten opmerken dat gelet het door de marine uitgedragen enthousiasme voor maritieme activiteiten van NAVO-landen 'buiten de NAVO-grenzen', dit havenbezoek 'van harte' steun kreeg van de admiraliteit.⁹

Dit tussen de regels geventileerde wantrouwen was niet helemaal onterecht. Onbekend voor DNW had Chef van de Marinestaf viceadmiraal J.B.M.J. Maas nog geen twee

maanden eerder er bij staatssecretaris voor de Marine A. van Es op aangedrongen, in het verlengde van de Kreeftskeerkringdiscussie alvast te bezien 'in hoeverre de STANAVFORLANT op incidentele basis havens buiten het NAVO gebied zou kunnen bezoeken'.¹⁰

Van militaire NAVO-zijde volgden hierop een (Nederlands) offensief om het vlagvertoon te Curaçao in veilige haven te loodsen. Zo gaf de militaire staf toegevoegd aan de Nederlandse permanente vertegenwoordiging meesmuilend te kennen dat DNW lichtelijk boter op het hoofd had. Zij herinnerde er eind juli 1970 fijntjes aan dat de Nederlandse ambassadeur in januari van dat jaar tijdens een *Defence Planning Committee* (DPC) vergadering had opgemerkt dat de NAVO-zeestrijdkrachten belemmerd werden om zich te prepareren op inzet buiten het verdragsgebied in oorlogstijd.¹¹ Daarnaast gaf deze staf een schot voor de boeg door 'juist met het oog op de discussies' over de voorgenomen STANAVFORLANT-manoeuvre, erop te wijzen dat SACLANT in een in december 1970 te presenteren *Military Committee* rapport over de toekomstige Atlantische defensie, 'noodzakelijke verbeteringen' zou opnemen inzake de bescherming van wereldwijde zeelijnen.¹²

Kortom: het aanlopen van Curaçao had de steun van het *Military Committee* en was gezien het tegengaan van de dreiging ter zee eigenlijk een onontkoombare logische stap.

Diplomatieke oplossing

Dit gegeven, maar ook aandringen door Maas en Van Es bij de *navy minded* minister van Buitenlandse Zaken J.A.M.H. Luns, om het continentaal denkende DNW hierover te benaderen, bracht enige ommekeer.¹³ Het hoofd van de Nederlandse permanente militaire vertegenwoordiging bij het *Military Committee*, generaal-majoor van de luchtmacht R.A. Sleeuw, informeerde hierna namelijk viceadmiraal Maas dat hij SACLANT had ingelicht dat Nederland nu op interdepartementaal niveau het bezoek verwelkomde.¹⁴ Van de zijde van Buitenlandse Zaken liet minister Luns zijn ambassadeur bij de NAVO officieel weten dat Nederland aan het vlagvertoon in Willemstad 'waarde hechtte [...], gezien [de] wenselijkheid van tonen van tegenwicht [tegenover de Sovjet-vloot] in Caribisch gebied'. Bovendien steunde de immer nauw met de Koninklijke Marine samenwerkende Britse vloot deze opstelling,¹⁵ zoals 'bleek bij recent contact tussen [beide] marine-staven'. Voor de 'juridische en politieke limieten' (lees: de Canadese, Deense en Noorse bezwaren alsook tegengeluiden in Nederland zelf) meende de bewindsman een oplossing te hebben. Wanneer STANAVFORLANT te Curaçao eventueel 'niet als zodanig opereert, doch dat schepen althans formeel geheel onder nationaal bevel staan' en de smaldeelcommandant slechts fungeerde als coördinerende autoriteit, voorzag Luns geen problemen.¹⁶

Deze constructie wierp vruchten af: ondanks bedenkingen van vooral de Scandinavische NAVO-partners, accordeerde het DPC als hoogste politieke autoriteit in de NAVO in januari 1971 het vaarschema van STANAVFORLANT voor 1972, het ankeren in Willemstad inclusief. Wel dienden de schepen aldaar officieel welkom te zijn en moest het aan-

lopen van deze haven een militair en geen politiek karakter dragen, door in aansluiting op het bezoek weer deel te nemen aan de Amerikaanse oefening *Springboard*.¹⁷ Een verdere voorwaarde was dat van het aandoen van de Antillen geen precedentwerking mocht uitgaan.¹⁸

Rol van de KM

Hoewel het initiatief tot de aanwijzing van Curaçao als ankerplaats niet direct aantoonbaar bij de Koninklijke Marine kon worden gelegd, waren er aanwijzingen dat viceadmiraal Maas en de zijnen hier wel degelijk de hand in hadden gehad. Het vervolgens binnenloodsen van deze *out-of-area* manoeuvre dankzij steun van (de Nederlandse vertegenwoordiging in) het *Military Committee*, Luns en de Britse *Royal Navy*, leverde Nederland en zijn marine krediet op bij SACLANT, de Amerikaanse *admiral* E.P. Holmes.¹⁹ De eigen koers die de marineleiding in dezen voer werd nog eens onderstreept medio januari 1971. Tijdens het proces waarin de NAVO haar lidstaten met schepen in het smaldeel vroeg unilateraal officieel bij de Antilliaanse autoriteiten toestemming te vragen voor het havenbezoek, bleek dat viceadmiraal Maas dit (met succes) in een eerder stadium al zelf had gedaan.²⁰

Als eerder door DNW ingeschat, ontstond er naar aanleiding van het vlootbezoek in februari 1972 aan Curaçao in het Nederlandse parlement toch nog discussie. In de ogen van enige linkse politieke partijen zou onder meer de komst van STANAVFORLANT erop wijzen dat het bezuiden de Kreeftskeerkring gelegen Willemstad als NAVO-basis was aangemerkt.²¹ Bij monde van premier B.W. Biesheuvel, die hierover in april werd onderhouden omdat hij in Washington over de toekomst van de Koninkrijksdelen in West-Indië had gesproken, ontkende de regering dit gerucht stellig.²² Hiermee was de zaak definitief afgedaan. De Koninklijke Marine had bijgevolg door afdoende huis- en lobbywerk tegengeluiden in het beleidsproces weggemasseed of weten te voorkomen, en bezag met tevredenheid dat zij voor het moment haar wereldwijde ambities kon blijven invullen alsook haar internationale naam in NAVO-verband verhoogde.

Drs. A.J. (Anselm) van der Peet is Senior Wetenschappelijk Medewerker bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH).

Dit artikel is een bewerking van de bijdrage van de auteur aan de bundel G. Boink e.a. (red.), *Een kapitaal aan kennis. Liber Amicorum Sierk Plantinga* (Den Haag 2013), 'Archieven en *les liaisons dangereuses*. Een gevalstudie over gevoelige Nederlandse marinemanoeuvres in de Koude Oorlog', pp. 228-232.

Noten
Scan de code of ga naar www.kvmo.nl/2014 voor de voetnoten bij dit artikel.

Agenda KVMO 2014

Werkbezoeken

Het hoofdbestuur gaat dit jaar op de volgende locaties op werkbezoek:

5-12 april	de West (voorzitter en HSGO)
14 april	Utrecht
2 juni	Den Haag
22 sep	Doorn
3 nov	Den Haag
8 dec	Den Helder

Exacte locaties en tijden worden tzt bekend gesteld via twitter, facebook, kvmo.nl en nieuwsbrief KVMO.

Evenementen

24 juni **100 AVKVMO**
100^e Algemene Vergadering & Symposium - zie ook pag 10 en 11 van de Beschrijvingsbrief in dit Marineblad!

2 sept Maritiem Evenement

9 okt 64-jarigendag

Heildronk Koningsdag

Op zaterdag 26 april 2014 zal in samenwerking met het bestuur van de Stichting De Marineclub de traditionele heildronk worden gehouden in de Marineclub voor alle KVMO-leden met partner en ook voor de aan de vereniging gerelateerde leden van de GOV/MHB, NOV, KVEO en KVNRO.

Op deze feestelijke dag verheugt de KVMO zich een heildronk uit te brengen op Zijne Koninklijke Hoogheid Koning Willem-Alexander met aan zijn zijde Koningin Máxima. Zijzelf zullen die dag een aantal steden met hun bezoek vereren.

De Commandant Zeestrijdkrachten of diens plaatsvervanger zal klokslag 12:00 uur het saluut afgeven aan de koning om direct daarna in de Marineclub gezamenlijk met de voorzitter van de afdeling Noord, afdeling Den Helder, KLTZE ing. F.J.J. Schoonhoff een toast uit te brengen op de koning, met aansluitend het welbekende nasi-buffet.

Om 11:30 uur worden de gasten welkom geheten met een kopje koffie of thee. Aan de heildronk zijn geen kosten verbonden. Het tenue is voor actief dienenden tenue 2, voor de overigen tenue de ville.

U wordt vriendelijk verzocht zich van te voren aan te melden bij mevrouw Annemiek Wilhelmus van de Marineclub: telnr 0223-614225, e-mail am.wilhelmus@mindef.nl

Oproep: Jaarboeken KM

Dhr. S. Smeulders komt graag in het bezit van de jaarboeken KM. Heeft u in een la of kast nog een of meerdere jaarboeken KM liggen en u kijkt er eigenlijk niet meer naar om? Dan houdt hij zich van harte aanbevelen!

Tel: 0223-637048, e-mail s.smeulders@ziggo.nl

IN MEMORIAM

Het hoofdbestuur van de KVMO heeft de droeve plicht u in kennis te stellen van het overlijden van:

Ltkol KL b.d. H.P. Labberte († 16 februari 2014)	LTZ2 KMR K. Torenstra († 18 januari 2014)
LTZVK 2 OC b.d. J. de Nooijer († 16 februari 2014)	LTZSD2 KMR ir. W.H.J.M. van Pelt († 18 januari 2014)
LTZ1 b.d. W.J.J. Geneste († 9 februari 2014)	Mevrouw G.D. Bos-Quaadgras († 18 december 2013)
LTZ1 b.d. Y.Z. Krauss († 9 februari 2014)	LTZ1 b.d. L.C. Werst († 28 november 2013)
KLTZ b.d. D.Th. Vis († 4 februari 2014)	LTZ 2 OC b.d. L. de Leeuw († 3 november 2013)
KLTZ b.d. R.J.M. Speckens († 30 januari 2014)	KTZ b.d. R.H. Bosveld († 7 maart 2013)
KTZA b.d. drs. F.T. Olivier († 24 januari 2014)	KTZ KMR H. Solkesz († 14 februari 2013)
GENMAJMARN b.d. C.C. Schoenzetter († 18 januari 2014)	LTZ1 b.d. J.R. Verwijnen

Wij betuigen de nabestaanden onze deelneming en wensen hun veel sterkte toe

Afdelingsactiviteiten eerste helft 2014

AFDELING NOORD

1 apr **Postactieve bijeenkomsten**

6 mei Locatie : Marineclub, Den Helder

3 juni Aanvang : 17.30 uur

26 apr **Heildronk KVMO**
Locatie : Marineclub, Den Helder
Aanvang : tussen 11.30 en 12.00 uur
Zie ook de aankondiging op de pagina hiernaast

4 mei **Kranslegging bij monument**
'Voor hen die vielen'
Locatie : Den Helder
Aanvang : 11.00 uur

26 mei **Afdelingsvergadering, bespreking Beschrijvingsbrief**
Locatie : Marineclub, Den Helder
Aanvang : 16.00 uur

AFDELING ZUID

27 mrt **Borrel met lezing en diner (KVEO)**
Locatie : de Merelhoeve
Aanvang : 17.00 uur

27 apr **Oranjeborrel met broodmaaltijd (KVMO)**
Locatie : de Merelhoeve
Aanvang : 13.00 uur

23 mei **Barbecue (KVMO)**
Locatie : de Merelhoeve
Aanvang : 18.00 uur

17 juni **Dag met Belgische collegae (KVEO)**
Locatie : n.o.t.g.
Aanvang : n.o.t.g.

Opmerking: de activiteiten staan open voor KVMO leden, ook als een andere vereniging de organisatie verzorgt.

AFDELING MIDDEN

8 apr **Bijeenkomsten met aansluitend borrel**

17 juni Locatie : Plein-Kalvermarkt Complex, Bruin Café, Den Haag

Tijd : 17.00-19.00 uur

DE DEADLINE VOOR HET AANLEVEREN VAN KOPIJ VOOR DE RUBRIEK KVMO-ZAKEN VOOR HET MEINUMMER IS 8 APRIL 2014.

De Koninklijke Vereniging van Marineofficiëren

KVMO

Ere-leden:
KTZT b.d. ir. S.J.J. Hoffmann
KOLMARN b.d. A.H.P. Knoppien
KTZ b.d. L.J.M. Smit
KTZA b.d. drs. T.G.D. Steenbeek

Hoofdbestuur:
Voorzitter:
KLTZ ing. M.E.M. de Natris
Vice-voorzitter:
LTKOLMARN J. de Wolf MSc.
Secretaris:
LTZ 2 OC M.M.H. Heijligers
Penningmeester:
KLTZA H.M.J. van de Burgt

Namens Afdeling Noord
KLTZE ing. F.J.J. Schoonhoff
Namens Afdeling Midden
KLTZ ing. W.P. Groeneveld
Namens Afdeling Zuid
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman
Namens Werkgroep Postactieven
KTZA b.d. P.J.G. van Sprang
Namens Werkgroep Elders Actieven
MAJMARN KMR drs. H. Steensma
Namens Werkgroep Jongeren
LTZT 2 OC B.A. Meere Bsc

Afdelingsbesturen:
Noord:
KLTZE ing. F.J.J. Schoonhoff
KLTZ P.J. van Maurik
LTZVK 2 OC b.d. H.T. van Wilgenburg

LTZSD1 b.d. mw. A.L.P. Vrijburg
LTZE 2 OC dr. ir. W.L. van Norden

Midden:
KLTZ ing. W.P. Groeneveld
KLTZE ir. J.J. Bleijs
KLTZ b.d. J. de Jonge
KTZA b.d. P.J.G. van Sprang

Zuid:
KLTZ b.d. K.F.J. Henkelman
maj KL b.d. P. van der Laan
KLTZSD A.J. Zwiers
KLTZA b.d. P.A. Brons (postactieven)
KLTZT T.S. van Tongeren

Caribisch Gebied:
KLTZA drs. P.J. van Roon

Adres secretariaat:
Wassenaarseweg 2
2596 CH Den Haag
T : 070-3839504
F : 070-3835911
E : info@kvmo.nl
W : www.kvmo.nl

De KVMO heeft een samenwerkingsverband met Onderlinge Bijstand (www.onderlingebijstand.nl). Voor nadere informatie of het verkrijgen van aanvraagformulieren kunt u contact opnemen met het secretariaat KVMO.

AFSCHEID VAN DE ZUIDERKRUIS

De bevoorrader Zuiderkruis is in februari jl. richting Turkije gesleept, waar het wordt gesloopt. Op de foto verlaat de Zuiderkruis de haven van Den Helder. (foto John van Helvert, MCD)